

Lapset puheeksi

-lokikirja perheille vastaanotto- ja
maahanmuuttopalveluissa

1.6.2020

mieli

Suomen Mielenterveys ry

**TURVAPAIKKA-,
MAAHANMUUTTO- JA
KOTOUTTAMISRAHASTO**

Euroopan unionin tuella

Lokikirjat perheille ja ilman huoltajaa turvapaikkaa hakeville nuorille on kirjoitettu erityisesti vastaanottopalveluihin, mutta niitä voidaan käyttää myös muissa maahanmuuttajien palveluissa. Ne perustuvat Lapset Puheeksi –menetelmän periaatteisiin ja teoreettiseen taustaan, aikaisempiin lokikirjoihin ja niistä saatuihin kokemuksiin sekä vuosina 2017-2019 tehtyyn kehittämistyöhön hankkeessa *Lapset puheeksi vastaanottopalveluissa*. Hanke tehtiin Maahanmuuttoviraston (Migrin) ja Mieli ry:n yhteistyönä. Virpi Valiola oli hankejohtajana vastuussa hankkeen organisoinnista ja Lapset puheeksi –työn levittämisestä ja juurruttamisesta Migrin toimintoihin ja vastaanottopalveluihin. Tytti Solantauksen ja Bitta Söderblomin vastuulla oli Lapset puheeksi –työn ja menetelmän kehittäminen vastaamaan vastaanottotyön ja perheiden tarpeita, sekä lokikirjojen muokkaaminen vastaavasti.

Hanketta rahoitti Euroopan turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto (AMIF), josta suuret kiitokset.

Lämpimät kiitokset kaikille perheille ja nuorille, jotka osallistuivat LP-menetelmän pilotointiin ja kehittämiseen samoin kuin hankkeessa mukana olleille vastaanottokeskuksille ja niiden työntekijöille. Työskentely ja kokemusten jakaminen kanssanne ovat auttaneet meitä ymmärtämään sekä turvapaikan hakijoita, että vastaanottopalvelujen arkea. Sitä ymmärrystä on pyritty nivomaan näihin lokikirjoihin.

Lokikirjoja kehitetään edelleen syntyvän kokemuksen myötä. Voitte antaa palautetta Bitta Söderblomille ja Tytti Solantaukselle, etunimi.sukunimi@mieli.fi

Helsingissä 1.6.2020

Tytti Solantaus, senioriasiantuntija, Mieli ry

Bitta Söderblom, hankeasiantuntija, Mieli ry

Lapset puheeksi -keskustelu vastaanotto- ja maahanmuuttopalveluissa © Tytti Solantaus ja Bitta Söderblom
Lapset puheeksi -neuvonpito © Mika Niemelä ja Tytti Solantaus

SISÄLLYSLUETTELO

LAPSET PUHEEKSI -MENETELMÄN RUNKO

Lapset puheeksi –työskentely vastaanotto- ja maahanmuuttopalveluissa	Sivu 4
Kutsu työskentelyyn: kutsu	Sivu 6
Lapset puheeksi -keskustelu – vaihtoehto A	Sivu 8
Lapset puheeksi -keskustelu – vaihtoehto B	Sivu 10
Lapset puheeksi -neuvonpito	Sivu 12
Toimintasuunnitelman lomake	Sivu 14
Neuvonpito Muistio	Sivu 16

IKÄKAUSI-OSIOT

Vauvan odotus	Sivu 18
Vauvaikä	Sivu 20
Taaperoikä	Sivu 24
Leikki-ikä	Sivu 28
Kouluikä murrosikään asti	Sivu 32
Murros- ja nuoruusikä	Sivu 36

LIITTEET

Liite 1: Yhteinen ymmärrys ja toiminta sekä keskustelu lasten kanssa osa I: Yhteinen ymmärrys ja toiminta	Sivu 42
Liite 2: Yhteinen ymmärrys ja toiminta sekä keskustelu lasten kanssa osa II: Keskustelu lasten kanssa perheen vaikeista asioista	Sivu 46
Liite 3: Lapset puheeksi -menetelmän kulku vastaanotto- ja maahanmuuttopalveluissa	Sivu 50

LAPSET PUHEEKSI –TYÖSKENTELY VASTAANOTTO- JA MAAHANMUUTTOPALVELUISSA

Lapset Puheeksi -menetelmä (LP) on tarkoitettu avuksi vanhemmille ja muille lasten/nuorten tärkeille aikuisille tukemaan lasta eri kehitysvaiheissa ja kulloisessakin elämäntilanteessa. LP -työskentelyä tarjotaan turvapaikkaa hakevien perheille osana vastaanottopalvelujen normaalia toimintaa ja muissa maahanmuuttopalveluissa palvelun järjestäjän linjauksen mukaan. **Menetelmän avulla pyritään tukemaan perhettä ja lasten/nuorten hyvinvointia ja suotuisaa kehitystä sekä ehkäisemään mahdollisia ongelmia räätelöimällä lapsen/nuoren arkipäivä juuri häntä tukevaksi.** Menetelmä ei ole hoitoa. Jos hoidon tarve todetaan, autetaan sen järjestämisessä.

LP -työskentelyssä rakennetaan **ymmärrystä** lapsen ja perheen tilanteesta sekä ymmärrykseen perustuvaa **toimintaa**. Työskentelyn keskiössä on **lapsen arkipäivä ja sen tukeminen**. Arkipäivä on se näyttämö, jossa rakkaus, huolenpito, lohdutus sekä kannustus ja oppiminen ottavat muotonsa ja toteutuvat. Päivittäiset rutiinit, erilaiset toimet ja kanssakäymiset ovat lapsen suotuisan kehityksen selkäranka. Ne ovat tärkeitä kaikille, mutta erityisesti niiden perheiden lapsille, joiden elämässä on vaikeuksia ja isoja muutoksia. Arjen toimivuus kotona, koulussa ja kaveripiirissä tuo lapsille kokemuksen jatkuvuudesta ja turvallisuudesta elämän isoissa myllerryksissä. **Lapset puheeksi –työskentely tarjoaa perheille ja työntekijöille apua lapsen ja perheen arjen rakentamiseksi.**

LP:n toteuttaminen

Lapset puheeksi –menetelmää toteutetaan Suomessa hyvin erilaisissa palveluissa ja perhetilanteissa, kuten kouluissa ja sosiaali- ja terveyspalveluissa. Käsiteltävät teemat ovat samat kaikille koskiessaan lapsen ja perheen arkipäivää, mutta perheiden tarpeet keskustelun laajuudelle eroavat. LP –menetelmään tarvittava aika ja tapaamisten lukumäärä voivat vaihdella, mutta **kaikkien neljän alla olevan kokonaisuuden tulee aina toteutua.** Tarkoitus on, että **keskustelu lapsista ja perheestä jatkuu varsinaisten LP –tapaamisten jälkeen ja LP –työskentelystä syntyy perheenjäsenten ja työntekijän yhteinen prosessi.**

LP –menetelmän kolme sisällöllistä kokonaisuutta sekä työskentely tapaamisten jälkeen

1. Perheen sisäisen ja perheen ja palveluyksikön **yhteisen ymmärryksen, keskustelun ja toiminnan rakentaminen.** Tämä tapahtuu läpi koko LP –työskentelyn
2. **Lapsen ja perheen elämäntilanteen pohtiminen,** tapahtuu LP kartoituksessa
3. **Ymmärrykseen perustuvan toimintasuunnitelman teko,** tarvittaessa myös LP -neuvonpidon avulla
4. **Neljäs ja tärkein osa työskentelyä on suunnitellun toiminnan toteuttaminen lapsen ja perheen arjessa ja palveluyksikön toiminnassa.**

Tämä lokikirja (ns. perheiden vakkiloki) on **kirjoitettu kahden LP -keskustelun ja yhden LP –neuvonpidon pohjalle**. Tapaamisia voi tarvittaessa olla useampiakin. Työskentely alkaa **kutsulla** tulla keskusteluun. Keskusteluun osallistuvat vanhemmat ja työntekijä, **mielellään perheen oma työntekijä**. LP antaa vanhemmille mahdollisuuden keskustella perheen ja lasten asioista ilman lasten läsnäoloa, mikä on vaikeaa ahtaissa asuinoloissa. Tarvittaessa vanhempia autetaan lasten hoidossa muissa tiloissa. Jos lapsen läsnäolo on suotavaa, voi hän osallistua, kunhan hänen kehitystasonsa otetaan huomioon. **Lapsi on otettava osallistujaksi, ei sivusta seuraajaksi**. On varmistettava, että keskustelu on lasta tukeva ja voimavaroja rikastuttava.

LP-keskustelu on lähtökohtaisesti keskustelu yhdestä lapsesta. Jos ei ole mahdollisuutta toteuttaa LP:tä perheen lapsista yksilöllisesti, laajennetaan keskustelua muihin lapsiin ja vanhemmuuteen yleensä. Monet vanhemmat toimivatkin näin oma-aloitteisesti. Jos kuitenkin on tarve keskustella jostakin toisesta lapsesta pitempään, järjestetään häntä koskeva oma LP -tapaaminen.

Lp -neuvonpidon tarve syntyy, kun tarvitaan ulkopuolisia toteuttamaan joitakin suunnitelluista toimenpiteistä. Jos tukea tarvitaan pidemmän aikaa, seurantaneuvonpidoista rakentuu toimiva verkosto lapsen/nuoren ja perheen ympärille.

Liitteet

Liite 1: Yhteinen ymmärrys ja toiminta sekä keskustelu lasten kanssa
osa I: Yhteinen ymmärrys ja toiminta

Liite on tarkoitettu sekä vanhemmille että työntekijöille

Liite 2: Yhteinen ymmärrys ja toiminta sekä keskustelu lasten kanssa
osa II: Keskustelu lasten kanssa perheen vaikeista asioista

Liite on tarkoitettu sekä vanhemmille että työntekijöille

Liite 3: Lapset puheeksi -menetelmän kulku vastaanotto- ja
maahanmuuttopalveluissa

Liite on tarkoitettu työntekijöille

Perhesuhteiden nimitykset

Perheiden monimuotoisuus tuo vaatimuksia perhesuhteiden nimityksille. Niitä on ollut pakko yksinkertaistaa. Lapsen huoltajia kutsutaan lokikirjassa vanhemmiksi ja äidiksi ja isäksi riippumatta sukulaisuudesta. Lapsi -sana tarkoittaa myös perheen nuoria. Vanhemmat –sana tarkoittaa tilanteen mukaan myös yhtä vanhempaa.

Äiti -sanasta käytetään äiti /isä -ilmaisua, koska isä voi olla lapsen ainoa huoltaja tai miehen kanssa perheen perustanut isä. Toinen vanhempi -ilmaisua voi tarkoittaa isää, perheen toista äitiä tai toista isää. Nimityksillä ei ole arvovarausta. 'Vanhemmat' –ilmaisua käytetään sekä yksin että kaksin lasta huoltavista vanhemmista tai heidän asemassaan olevista henkilöistä.

Monivanhempaisten perheiden perhesuhteita ei ole pystytty ottamaan huomioon, mutta vanhempia kannustetaan kertomaan perheensä kokonaisuus LP -keskustelussa.

LAPSET PUHEEKSI –TYÖSKENTELY

KUTSU TYÖSKENTELYYN JA TYÖMENETELMÄN ESITTELY

Esittely tulee olla selkeä, ei liian yksityiskohtainen. Menetelmän sisältöä ja esimerkiksi vahvuuksia ja haavoittuvuuksia voi tarkentaa LP-keskustelun edetessä.

1. Lapset puheeksi -työskentelyn tarkoitus selvitetään vanhemmille.

1. LP –työskentely on tarkoitettu avuksi vanhemmille ja muille lasten/nuorten tärkeille aikuisille (kuten omalle työntekijälle) tukemaan lasta/nuorta eri kehitysvaiheissa ja kulloisessakin elämäntilanteessa.
2. Työskentelyn pyrkimyksenä on tukea lapsen ja perheen arkielämän sujumista ja rakentaa perheen ja palvelun yhteistyötä
3. LP –työskentelyyn osallistuminen on vapaaehtoista, siihen ei velvoiteta
4. Selvitetään LP –työskentelyn suhde turvapaikkaprosessiin

2. Lapsen arkea ja elämäntilannetta pohditaan käyttäen apuna ikäkausisivuja (esillä), joissa on ko. ikävaiheeseen liittyviä teemoja. Vanhemmille kerrotaan esimerkkejä teemoista. Omakielinen lapsen ikäkausisivu annetaan vanhemmille ja heitä kehoitetaan tutustumaan siihen kotona ja myös lasten kanssa. Lasten näkemykset ovat tervetulleita LP –keskusteluun.

3. Vanhemmille, joille on antaa omakielinen ikäkausisivu, painotetaan, että sivu antaa pohjan keskustelulle, **eikä ole täytettävä lomake**. Keskustelu voidaan käydä, vaikka vanhemmat eivät olisi ehtineet tutustua teemoihin etukäteen.

4. Ikäkausiteemojen yhteydessä pohditaan vanhempien kanssa, onko ko. asia **vahvuus vai haavoittuvuus** lapsen ja perheen elämässä. Käsitteiden tarkempi selittäminen voidaan jättää myös siihen, kun ensimmäistä kertaa arvioidaan vahvuuksia ja haavoittuvuuksia.

1. **Vahvuus tarkoittaa asiaa, joka sujuu tavanomaisesti.** Vahvuuksiin panostamalla tuetaan perheen toimivuutta ja pärjäävyyttä. **Vahvuudet ovat näin ollen pärjäävyyttä tukevia tekoja.** Vahvuuksia eivät siis ole pelkästään yksilön erityiset kyvyt tai onnistumiset.
2. **Haavoittuvuus on asia, joka on jo ongelma, sekä asia, josta voi syntyä ongelma**, jos mitään ei tehdä. Näissä tilanteissa toimiminen on ongelmien ennaltaehkäisyä.
3. **Vahvuudet ja haavoittuvuudet liittyvät lapsen ja ympäristön väliseen vuorovaikutukseen.** Lapsen elämän aikuiset ovat siinä osallisia, joten heillä on mahdollisuus vaikuttaa lapsen vahvuuksiin ja haavoittuvuuksiin.

5. **Toimintasuunnitelma.** Pohditaan, miten vahvistaa ja vaalia lapsen ja perheen elämän tärkeitä vahvuuksia. Samoin pohditaan keskeisiä haavoittuvuuksia ja etsitään niihin ratkaisuja.

6. **Lapset puheeksi -neuvonpito.** Jos toimintasuunnitelman toteuttamiseen tarvitaan lisää ihmisiä, kutsutaan heidät neuvonpitoon. Perheet eroavat siinä, miten ja kenelle halutaan omista asioista puhua, joten vanhemmat päättävät, keitä kutsutaan. Neuvonpidossa syntyy laajempi verkosto lapsen ja perheen ympärille.

7. Omakieliset materiaalit vanhemmille

1. Lapsia koskevat ikäkausisivut, menetelmän nettiosoite <https://mieli.fi/en/let's-talk-about-children-it> sekä liitteet 1 ja 2. koskien yhteistä ymmärrystä ja lasten kanssa keskustelua. Näihin tutustuminen auttaa vanhempia myös päättämään osallistumisesta keskusteluun.
2. Vanhemmille esitellään opaskirjanen Miten autan lastani (menetelmän nettisivulla, yllä) Heitä kehoitetaan tutustumaan siihen mahdollisuuksien mukaan ja erityisesti, jos vanhemmalla on uupumusta, masennusta, päihdeiden käyttöä tai erilaisia mielenterveyden ongelmia. Jos vanhemmalla on vakava päihdeongelma, suositellaan Miten huolehdin lapsistani? – opaskirjasta (www-osoite yllä). Nämä ovat suomeksi, ruotsiksi, arabiaksi, englanniksi ja ranskaksi. Niissä on myös neuvoja, miten keskustella lasten kanssa.

8. Sovitaan ensimmäisen LP -keskustelun aika.

LAPSET PUHEEKSI – KESKUSTELU

VAIHTOEHTO A

ENSIMMÄINEN TAPAAMINEN

1. Keskustelun avaus

Tervetuloa!

Menetelmän tarkoitus, kulku ja käsitteet tarpeen mukaan

Selitetään lokikirjan käyttö ja työskentelyn **kirjaaminen asiakirjoihin**

Selitetään LP -työskentelyn suhde vastaanottoprosessiin

2. Keskustelu lapsen arkipäivästä ja elämäntilanteesta, siirrytään ikäkausisivulle

- Keskustelu käydään koskien vanhempien valitsemaa lasta, mutta laajennetaan sitä tilanteen mukaan koskemaan myös muita lapsia ja vanhemmuutta yleensä.
- Keskustelun jakaantuu kahteen tapaamiseen.** Työntekijä arvioi keskustelun kuluessa, milloin on hyvä jatkaa seuraavassa tapaamisessa.
- Muistakaa varata reilusti aikaa ensimmäisen tapaamisen lopulla alla olevalle kohdalle 3 ja kotitehtävälle kohdassa 4**

3. Yhteinen ymmärrys ja puhuminen lasten kanssa

Tässä yhteydessä käydään läpi lasten kanssa keskustelun tarkoitus ja periaatteet (Liitteet 1 ja 2).

Tämä on laaja ja tärkeä aihe, johon on varmasti syytä palata monta kertaa itse LP:n jälkeen.

Keskustelun voi aloittaa esim.: Te kerroitte keskustelumme alussa, että teillä on huolia / tai näin: Pakolaisuuteen/ turvapaikan hakuun/ kotoutumiseen liittyy usein raskaita ja vaikeita vaiheita, jotka vaikuttavat koko perheeseen. Myös talous- ja työtilanne ym. asiat Suomessa voivat vaivata mieltä. Perheillä on erilaisia tapoja toimia huolten kanssa.

- Onko teillä vanhemmilla tapana keskustella huolista keskenänne, entä ystävien / sukulaisten kanssa?
- Miten toimitte lasten kanssa, keskusteletteko huolista lasten kanssa vai mieluummin ette? Miten paljon he mahtavat tietää? Ovatko he kysyneet? Jos olette keskustelleet asioista, miten lapsi/lapset ovat reagoineet?
- Käydään yhdessä läpi lasten kanssa keskustelun periaatteet**
Apuna voi käyttää **Miten autan lastani –opaskirjasta ja sen kuvia**

4. Kotitehtävä

- Vanhempia kehoitetaan jatkamaan kotona keskustelua lasten kanssa puhumisesta. He voivat halutessaan valita jonkin asian, jonka ottavat puheeksi lasten kanssa.
- Vanhemmille annetaan omakieliset (Liitteet 1 ja 2) sekä tarjotaan kotiin otettavaksi muiden lasten ikäkausikohtaiset liitteet; päätös näistä on vanhempien.

5. Tapaamisen lopetus

- Vanhempien ja työntekijän kokemukset keskustelusta
- Seuraavan tapaamisen aihe ja ajankohta. Tapaamisen olisi hyvä olla viikon sisällä tai mahdollisimman pian.

Kiitokset!

TOINEN TAPAAMINEN

1. **Tunnelmat edellisen tapaamisen jälkeen** – vanhemmat ja työntekijä
2. **Perheen kuulumiset**
3. **Keskustelua kotitehtävästä** ja puhumisesta lasten kanssa (Liitteet 1 ja 2)
 Oliko teillä mahdollisuutta keskustella lasten kanssa puhumisesta keskenänne? Mitä näkökulmia nousi esille? Oliko keskustelua lasten kanssa jostain valitsemastanne asiasta? Osallistuivatko lapset?
 Minkälaista se oli, mitä ajatuksia se herätti?
 Jos vanhemmilla ei ollut mahdollisuutta keskustella asiasta kotona, jatketaan asian pohtimista tässä.
Kerrataan tarpeen mukaan keskustelun periaatteet
4. **Jatkuu:** Lapsen arkielämän pohdinta, vahvuudet ja haavoittuvuudet, ko. ikäkausisivu
5. **Toimintasuunnitelman teko ja lomake** on kuvattu **sivulla 14. Siihen kirjataan sovitut toimet ja se annetaan vanhemmille.**
6. **Neuvonpito?**
 Jos toimintojen tueksi kaivataan ulkopuolista apua, ehdotetaan LP -neuvonpitoa ja jatketaan neuvonpidon valmisteluun. Jos neuvonpito olisi tarpeen, mutta ei ole mahdollinen, mietitään, miten asia tulee muuten hoidetuksi. Jos neuvonpitoa ei tule, siirrytään kohtaan 8.
7. **Lapset puheeksi –neuvonpidon valmistelu**
 - a. Tarkoitus on saada lisää tekijöitä toteuttamaan toimintasuunnitelmaa. **Laajempi toimintaverkosto** rakentuu lapsen ja perheen ympärille
 - b. Selitetään vanhemmille LP –neuvonpidon kulku.
 - c. **Sovitaan keskustelun teemat ja toiminnan kohteet** (ko. vahvuudet ja haavoittuvuudet, muuta). Sovitaan myös, mistä perhe ei halua puhuttavan. Päätetään kutsuttavat ja kuka kutsuu.
a. Valitut toiminnan kohteet sekä kutsuttavat merkitään muistioon (sivu 16), johon kirjataan myös tulevassa Neuvonpidossa sovittavat toimet.
 - d. Vanhempia kehoitetaan keskustelemaan lapsen/lasten kanssa kotona Neuvonpidosta ja sen teemoista. Lapsi/lapset voivat ehdottaa itselle tärkeitä henkilöitä ja asioita tapaamiseen.
 - e. **Lapsen osallistumista Neuvonpitoon suositellaan**, mutta kuitenkin LP:n periaatteiden mukaisesti. Tapaamisen tulee olla lasta vahvistava ja lapsi tulee ymmärtää täysivaltaiseksi osallistujaksi (huom. lapsen kehitysikä). Lasta ei myöskään velvoiteta olemaan läsnä. Lapsi voi myös lähettää toiveensa tapaamiseen vanhempien kautta.
 - f. **Sovitaan päivämäärä**
8. **Tapaamisen lopetus**
 - a. Vanhempien ja työntekijän kokemukset tapaamisesta
 - b. Vanhempia kehoitetaan puhumaan lapsistaan työntekijöille aina niin halutessaan, sekä iloissa että suruissa ja työntekijäkin kyselee perheen ja lasten kuulumisia.

Kiitokset

LAPSET PUHEEKSI – KESKUSTELU

VAIHTOEHTO B

1. Keskustelu lapsen arkipäivästä ja elämäntilanteesta, siirrytään ikäkausisivulle.

Vanhemmat ovat valinneet, kenestä lapsesta he haluavat puhua. Keskustelu käydään koskien tätä lasta, mutta laajennetaan sitä tilanteen mukaan koskemaan myös muita lapsia ja vanhemmuutta yleensä.

Ikäkausisivulta siirrytään alla olevaan teemaan.

2. Yhteinen ymmärrys ja puhuminen lasten kanssa

Tässä yhteydessä käydään läpi lasten kanssa keskustelun tarkoitus ja periaatteet (Liitteet 1 ja 2).

Tämä on laaja ja tärkeä aihe, johon on varmasti syytä palata monta kertaa itse LP:n jälkeen.

Keskustelun voi aloittaa esim.: Te kerroitte keskustelumme alussa, että teillä on huolia / tai näin: Pakolaisuuteen/ turvapaikan hakuun/ kotoutumiseen liittyy usein raskaita ja vaikeita vaiheita, jotka vaikuttavat koko perheeseen. Myös talous- ja työtilanne ym. asiat Suomessa voivat vaivata mieltä. Perheillä on erilaisia tapoja toimia huolten kanssa.

- a. Onko teillä vanhemmilla tapana keskustella huolista keskenänne, entä ystävien / sukulaisten kanssa?
- b. Miten toimitte lasten kanssa, keskustelletteko huolista lasten kanssa vai mieluummin ette? Miten paljon he mahtavat tietää? Ovatko he kysyneet? Jos olette keskustelleet asioista, miten lapsi/lapset ovat reagoineet?
- c. **Käydään yhdessä läpi lasten kanssa keskustelun periaatteet**
- d. **Apuna voidaan käyttää Miten autan lastani –opaskirjasta ja sen kuvia**

3. Toimintasuunnitelman teko ja lomake on kuvattu sivulla 14. Lomakkeeseen kirjataan sovitut toimet ja se annetaan vanhemmille.

4. Neuvonpito?

Jos toimintojen tueksi kaivataan ulkopuolista apua, ehdotetaan LP -neuvonpitoa ja jatketaan neuvonpidon valmisteluun. Jos neuvonpito olisi tarpeen, mutta ei ole mahdollinen, mietitään, miten asia tulee muuten hoidetuksi. Jos neuvonpitoa ei tule, siirrytään kohtaan 6.

5. Lapset puheeksi –neuvonpidon valmistelu

- a. Tarkoitus on saada lisää tekijöitä toteuttamaan toimintasuunnitelmaa. Rakennetaan **laajempaa toimintaverkostoa** lapsen ja perheen ympärille
- b. Selitetään vanhemmille LP –neuvonpidon kulku
- c. **Sovitetaan keskustelun teemat ja toiminnan kohteet** (ko. vahvuudet ja haavoittuvuudet, muuta). Sovitetaan myös, mistä perhe ei halua puhuttavan. Päätetään kutsuttavat ja kuka kutsuu.
 - **Valitut toiminnan kohteet sekä kutsuttavat merkitään muistioon (sivu 16), ja siihen kirjataan myös tulevassa Neuvonpidossa sovittavat toimet.**
- d. **Vanhempia kehoitetaan keskustelemaan lapsen/lasten kanssa** Neuvonpidosta ja sen teemoistakotona. Lapsi/lapset voivat ehdottaa itselle tärkeitä henkilöitä ja asioita tapaamiseen.
- e. **Lapsen osallistumista Neuvonpitoon suositellaan**, mutta kuitenkin LP:n periaatteiden mukaisesti. Tapaamisen tulee olla lasta vahvistava ja lapsi tulee ymmärtää täysivaltaiseksi

osallistujaksi (huom. lapsen kehitysikä). Lasta ei myöskään velvoiteta olemaan läsnä. Lapsi voi myös lähettää toiveensa tapaamiseen vanhempien kautta.

f. **Sovitaan päivämäärä**

6. Tapaamisen lopetus

- a. Vanhempien ja työntekijän kokemukset keskustelusta
- b. Vanhemmilta tarjotaan kotiin otettavaksi muiden lasten ikäkausikohtaiset liitteet. Päätös tästä on vanhempien
- c. Seuraavan tapaamisen aihe (seuranta) ja ajankohta. Tapaaminen voi olla esim. 3-4 viikon kuluttua, tilanteesta riippuen.

Kiitokset!

TOINEN TAPAAMINEN

1. Tunnelmat edellisen tapaamisen jälkeen – vanhemmat ja työntekijä

2. Perheen kuulumiset

3. Toimintasuunnitelman seuranta.

- a. Mitä haluaisitte kertoa? Miten toimintasuunnitelma on toteutunut? Onko tarvetta muutoksiin?
- b. Keskustellaan samalla ymmärryksen ja toiminnan merkityksestä ja mahdollisesta toteutumisesta
- c. Tehdään tarvittaessa uusi toimintasuunnitelma. Jos tarvitaan Neuvonpitoa, edetään sen valmisteluun. Muuten siirrytään tapaamisen päätökseen (kohta 5).

4. Neuvonpidon valmistelu, sivu 11, kohta 5.

5. Tapaamisen lopetus

- a. Vanhempien ja työntekijän kokemukset tapaamisesta
- b. Vanhempia kehoitetaan puhumaan lapsistaan työntekijöille aina niin halutessaan, sekä iloissa että suruissa ja työntekijäkin kyselee perheen ja lasten kuulumisia.

Kiitokset!

LAPSET PUHEEKSI -NEUVONPITO

1. Vanhemmat tai työntekijä (puheenjohtaja) toivottavat osallistujat tervetulleiksi. Esittelykierros.
2. Puheenjohtaja kertoo **tapaamisen kulun ja miten se on valmisteltu**
3. **Sovitun mukaisesti perhejäsenet ja/tai työntekijä** kertovat tapaamisen syistä ja toiminnan kohteista
4. **Yhteinen keskustelu**, jossa tarkennetaan asioita, ideoidaan toimia ja konkretisoidaan ne
5. **Kirjoitetaan muistio sovituista toimista.** Muistion pohja löytyy sivulla 16. Tapaamisen aikana se täytetään ja kopioidaan lopuksi jokaiselle osallistujalle
6. **Sovitetaan seurannasta ja sen ajankohdasta.** Hyvässäkin tilanteessa suositellaan yhden seuranta-neuvonpidon järjestämistä, jotta voidaan todeta mitä yhteisvoimin on saatu aikaan ja ettei tapaamisiin ole enää tarvetta. Seurantatapaamisessa käydään läpi lapsen tilanne, tehdyt toimet ja niiden vaikutus sekä arvioidaan mitä jatkossa tarvitaan. **Neuvonpitojen välinen aika ja määrä riippuvat lapsen ja perheen tilanteesta.**
7. Puheenjohtaja tekee lyhyen yhteenvedon, **antaa osallistujille muistion**, kiittää ja päättää tapaamisen.

Lapset puheeksi-
lokikirja perheille vastaanotto- ja
maahanmuuttopalveluissa

TOIMINTASUUNNITELMA

Vanhemmat valitsevat tärkeimmät vahvuudet ja haavoittuvuudet.
Käytetään apuna lapsen kehitystä tukevia tekijöitä ko. ikäkausisivun lopussa

1. Aloitetaan vahvuuksista. Keskustellaan ja kirjataan, mitä tehdään.

2. Siirrytään haavoittuvuuksiin ja niihin liittyvään toimintaan

**Lapset puheeksi-
lokikirja perheille vastaanotto- ja
maahanmuuttopalveluissa**

NEUVONPIDON SUUNNITTELU

Sovitaan keskustelun aiheet: valitaan toiminnan kohteet (ko. vahvuudet ja haavoittuvuudet, muuta).

Sovitaan myös, mistä perhe ei halua puhuttavan

Valitut vahvuudet ja haavoittuvuudet, muita teemoja?

Sovitaan kutsuttavat henkilöt ja kutsujat.

NEUVONPIDON MUISTIO

Neuvonpito _____ (pvm)

Aiheet (esim.1-3)	Aihe 1: Aihe 2: Aihe 3:	Seurannan päivämäärä
Osallistujat	Mikä konkreettinen teko, milloin (esim. päivämäärä, kellonaika)	

VAUVAN ODOTUS

I Alustava keskustelu perheestä ja lapsesta

Tämä keskustelu on melko lyhyt. Sen tarkoitus on antaa vanhemmille tuntuma tulevan keskustelun sisältöön ja työntekijän lähestymistapaan ja työntekijälle yleiskäsitys perheen tilanteesta. Vanhemmille on hyvä kertoa, että näihin asioihin palataan, kun kartoitetaan perheen arkea.

1. Kertoisitteko jotain perheestänne?
2. Mitä teille kuuluu?
Lähdetään vanhempien kertomasta ja sitten:
 - a. Minkälaiset asiat tuovat iloa arkeen?
 - b. Minkälaiset asiat ovat raskaita ja huolestuttavia? Turvapaikka- tai kotoutumisprosessin lisäksi voi perheessä olla terveysongelmia, taloudellisia ongelmia, huolia lapsista ja läheisistä kotimaassa tai muualla. **Kysymme tätä, jotta voisimme paremmin ymmärtää vanhempien kokemia paineita ja koko perheen tilannetta.**

Siirrytään ikäkausiteemoihin. Vanhemmilta kysytään muutoksista ja niiden mahdollisista syistä.

II Vauvan odotus

1. Vanhemman kokemukset vauvan odottamisesta		
Äiti	vahvuus	haavoittuvuus
Toinen vanhempi	vahvuus	haavoittuvuus
2. Raskauden sujuminen	vahvuus	haavoittuvuus
3. Vanhempien ajatuksia tulevasta vanhemmuudesta		
Äiti	vahvuus	haavoittuvuus
Toinen vanhempi	vahvuus	haavoittuvuus
4. Muut lapset		
Lasten vointi ja terveys	vahvuus	haavoittuvuus
Mieliala, käyttäytyminen	vahvuus	haavoittuvuus
Kokemukset vauvan odotuksesta	vahvuus	haavoittuvuus
Lasten välit, leikit, vuorovaikutus	vahvuus	haavoittuvuus
5. Perheen yhteiset hetket ja toimet	vahvuus	haavoittuvuus
6. Kodin- ja lastenhoito		
Vanhemmuus	vahvuus	haavoittuvuus
Työnjakokysymykset	vahvuus	haavoittuvuus
Riittävä lepo	vahvuus	haavoittuvuus
7. Mieliala ja jaksaminen		
Äiti	vahvuus	haavoittuvuus
Toinen vanhempi	vahvuus	haavoittuvuus

8. Parisuhde		
Ilo ja yhdessäolosta nauttiminen	vahvuus	haavoittuvuus
Keskinäinen tuki	vahvuus	haavoittuvuus
	vahvuus	haavoittuvuus
9. Sosiaalinen kanssakäyminen, ystävät ja sukulaiset lähellä ja kaukana		
Onko ystäviä /sukulaisia	vahvuus	haavoittuvuus
Ilo ja yhdessäolo	vahvuus	haavoittuvuus
Mahdollisuus konkreettiseen tukeen	vahvuus	haavoittuvuus
10. Onko ollut tarvetta saada apua? Onko saatu apua?	Vahvuus	haavoittuvuus
Apu omalta verkostolta ja/tai palveluista		
Vahvuus: apua on haettu ja saatu		
Haavoittuvuus: avun tarvetta on edelleen		

Lapsen kehitystä tukevia asioita ajatellen LP –toimintasuunnitelmaa

Uutta perheenjäsentä odottaessa molempien vanhempien mieli herkistyy sekä ilolle vauvasta, että mahdollisille huolille. Perheeseen ja lapseen liittyvät huolet sekä turvapaikkaprosessiin liittyvä epävarmuus ja kotoutumisen vaikeudet voivat tuntua erityisen raskailta. Seuraavat asiat ovat tärkeitä kaikille, mutta ne nousevat erityisen tärkeiksi pärjäävyydelle, kun perheessä on paineita:

1. Jaettu ilo vauvan odottamisessa puolisoitten kesken
2. Puolisoiden yhteinen ilo vauvan odottamisesta
3. Vanhempien lasten ottaminen mukaan vauvan odotukseen
4. Ilon hetket (pienetkin!) ja yhdessäolosta nauttiminen sekä puolisoitten että koko perheen kesken
5. Omaan perhekulttuuriin kuuluvat traditiot
6. Mahdollisimman säännöllinen päivärytmi ja riittävä lepo
7. Kotitöiden ja lastenhoidon jako puolisoitten kesken
8. Arkisten rutiinien sujuminen myönteisessä hengessä Vanhempien kyky neuvotella vaikeista asioista rakentavasti
9. Yhteinen ymmärrys ja toiminta koskien perheen haasteita
10. Ystävät/ sukulaiset ilon tuojina ja konkreettisina avun antajina
11. Uskallus ja mahdollisuus hakea apua sekä palvelut, joista on hyötyä

Muistiinpanot

VAUVAIKÄ (0-1 VUOTIAAT)

I Alustava keskustelu perheestä ja lapsesta

Tämä keskustelu on melko lyhyt. Sen tarkoitus on antaa vanhemmille tuntuma tulevan keskustelun sisältöön ja työntekijän lähestymistapaan ja työntekijälle yleiskäsitys perheen tilanteesta. Vanhemmille on hyvä kertoa, että näihin asioihin palataan, kun kartoitetaan perheen arkea.

1. Kertoisitteko jotain perheestänne?
2. Mitä teille kuuluu?
Lähdetään vanhempien kertomasta ja sitten:
 - a. Minkälaiset asiat tuovat iloa arkeen?
 - b. Minkälaiset asiat ovat raskaita ja huolestuttavia? Turvapaikkaprosessin lisäksi voi perheessä olla terveysongelmia, taloudellisia ongelmia, huolia lapsista ja läheisistä kotimaassa tai muualla.

Kysymme tätä sen takia, että voisimme paremmin ymmärtää vanhempien kokemia paineita ja koko perheen tilannetta.

Siirrytään ikäkausiteemoihin. Kysytään vanhemmilta muutoksista ja mahdollisia syitä niihin

II Vauvan kanssa kotona

1. **Mitä haluaisitte kertoa vauvasta? Millainen hän on?**
2. **Vauvan kanssa seurustelu**
Onko jotain mistä erityisesti nautitte?

Äiti/isä	vahvuus	haavoittuvuus
Toinen vanhempi	vahvuus	haavoittuvuus
3. **Miltä vauvan vanhemmuus tuntuu?**

Äiti/isä	vahvuus	haavoittuvuus
Toinen vanhempi	vahvuus	haavoittuvuus
4. **Siskot ja veljet**
Suhtautuminen ja kanssakäyminen vauvan kanssa

	vahvuus	haavoittuvuus
--	---------	---------------
5. **Arkisten rutiinien ilmapiiri ja sujuminen**

Syöminen	vahvuus	haavoittuvuus
Vaipanvaihdot	vahvuus	haavoittuvuus
Pukeminen ja riisuminen	vahvuus	haavoittuvuus
Ulkoilu	vahvuus	haavoittuvuus
Kylvetykset	vahvuus	haavoittuvuus
Nukkuminen, unirytm	vahvuus	haavoittuvuus
Rutiinit muiden lasten kanssa	vahvuus	haavoittuvuus
6. **Vauvan mieliala ja käyttäytyminen**

	vahvuus	haavoittuvuus
--	---------	---------------

Vahvuus: tyytyväinen, utelias, hymyilevä, jokatlee, haluaa seurustella
 Haavoittuvuus: vetäytyväinen, poissaoleva, itkuinen, kovasti vaativa

7. **Vanhemman vointi ja jaksaminen**

Mikä tukee jaksamista, mikä verottaa sitä?

Äiti/isä

vahvuus

haavoittuvuus

Toinen vanhempi

vahvuus

haavoittuvuus

8. **Riittävä lepo**

Äiti/isä

vahvuus

haavoittuvuus

Toinen vanhempi

vahvuus

haavoittuvuus

9. **Parisuhde**

Ilo ja yhdessäolosta nauttiminen

vahvuus

haavoittuvuus

Yhteistyö vanhemmuudessa

vahvuus

haavoittuvuus

10. **Kodin- ja lastenhoito**

Työnjakokysymykset

vahvuus

haavoittuvuus

vahvuus

haavoittuvuus

11. **Sosiaalinen kanssakäyminen, ystävät, sukulaiset lähellä ja kaukana**

Ilo ja yhdessäolo

vahvuus

haavoittuvuus

Konkreettinen tuki

vahvuus

haavoittuvuus

12. **Onko ollut tarvetta saada apua?**

Onko saatu apua omalta verkostolta ja/tai palveluista?

vahvuus

haavoittuvuus

Vahvuus: apua on haettu ja saatu riittävästi

Haavoittuvuus: avun tarvetta on edelleen

13. **Onko vielä muita asioita, joista haluaisitte keskustella?**

Muistiinpanot

Lapsen kehitystä tukevia asioita ajatellen LP –toimintasuunnitelmaa

Vauvavaihe on toisaalta rikasta uuden ihmisen kanssa, toisaalta raskasta yövalvomisineen. Raskaudesta ja synnytyksestä toipuminen vie sekin aikaa. Seuraavat asiat ovat tärkeitä kaikille, mutta ne nousevat erityisen tärkeiksi pärjäävyydelle, kun perheessä on paineita.

1. Ilon hetket (pienetkin!) ja seurustelu vauvan kanssa, hymyt, jutustelu, helliminen, lohduttaminen
2. Tuki vauvan ja isompien lasten yhteisille hetkille
3. Yhdessäolosta nauttiminen puolisoiden ja koko perheen kesken
4. Omaan perhekulttuuriin kuuluvat traditiot
5. Riittävä lepo, tarvittaessa vuorottelu yövalvomisessa
6. Puolisoiden yhteistyö kotitöissä ja vanhemmuudessa, isompien lasten osallisuus kehitysiän mukaisesti
7. Arkisten rutiinien sujuminen myönteisessä ilmapiirissä
8. Vanhempien kyky neuvotella vaikeista asioista rakentavasti
9. Yhteinen ymmärrys ja toiminta (Liitteet 2 ja 3)
10. Ystäväpiiri ja sukulaiset ilon tuojina sekä tuen ja konkreettisen avun antajina
11. Uskallus ja mahdollisuus hakea apua sekä paneutuvasti suhtautuvat palvelut, joista on apua

TAAPEROIKÄ (1-3-VUOTIAAT)

I Alustava keskustelu perheestä ja lapsesta

Tämä keskustelu on melko lyhyt. Sen tarkoitus on antaa vanhemmille tuntuma tulevan keskustelun sisältöön ja työntekijän lähestymistapaan ja työntekijälle yleiskäsitys perheen tilanteesta. Vanhemmille on hyvä kertoa, että näihin asioihin palataan, kun kartoitetaan perheen arkea.

1. Kertoisitteko jotain perheestänne?
2. Mitä teille kuuluu?
Lähdetään vanhempien kertomasta ja sitten:
 - a. Minkälaiset asiat tuovat iloa arkeen?
 - b. Minkälaiset asiat ovat raskaita ja huolestuttavia? Turvapaikkaprosessin lisäksi voi perheessä olla terveysongelmia, taloudellisia ongelmia, huolia lapsista ja läheisistä kotimaassa tai muualla.

Kysymme tätä sen takia, että voisimme paremmin ymmärtää vanhempien kokemia paineita ja koko perheen tilannetta.

Siirrytään ikäkausiteemoihin. Kysytään vanhemmilta muutoksista ja mahdollisia syitä niihin.

II Lapsi kotona

1. Mitä haluaisitte kertoa lapsesta? Millainen hän on?

2. Seurustelu vanhempien kanssa	vahvuus	haavoittuvuus
Onko jotain mistä erityisesti pidätte		

3. Yhdessäolo ja leikit sisarusten kesken	vahvuus	haavoittuvuus
Onko jotain, mistä he erityisesti nauttivat?		

4. Lapsen tunteet ja mieliala	vahvuus	haavoittuvuus
Vahvuus: mieliala pääosin myönteinen, tunneilmaisuus rikasta; itku ja kiukku helpottuvat aikuisen avulla		
Haavoittuvuus: vallalla alakulo, ärtyisyys, itkuisuus; vahvat tunteet voivat ottavaa ylivallan, eikä aikuisen apu tunnu auttavan		

5. Lapsen toiminta ja käyttäytyminen	vahvuus	haavoittuvuus
Vahvuus: nauttii leikeistä ja yhteisistä toimista; kokeilee omaa tahtoa, mutta pystyy joustavuuteen, pettymyksistä päästään yli		
Haavoittuvuus: vetäytyminen; jätetään syrjään; toistuvia kiukunpuuskia; keskittyminen leikkeihin vaikeaa; voimakas oma tahto, vaikeuksia joustaa		

6. Arkisten rutiinien ilmapiiri ja sujuminen

Aamutoimet	vahvuus	haavoittuvuus
Pukeminen ja riisuminen	vahvuus	haavoittuvuus
Vaipat ja potalla käynti	vahvuus	haavoittuvuus
Syöminen	vahvuus	haavoittuvuus
Ulkoilu ja liikkuminen	vahvuus	haavoittuvuus
Ruutuaika (TV, puhelin ym.)	vahvuus	haavoittuvuus
Nukkumaan meno, uni, herääminen	vahvuus	haavoittuvuus

7. Ristiriidat lapsen kanssa
Mistä ne syntyvät, miten toimitaan?
Onko tullut tilanteita, joissa on käyty käsiksi?	vahvuus	haavoittuvuus

III Lapsi varhaiskasvatuksessa tai kerhossa ja muiden lasten kanssa

1. Kotoa lähteminen ja kotiin palaaminen	vahvuus	haavoittuvuus
2. Viihtyminen hoidossa /kerhossa	vahvuus	haavoittuvuus
3. Leikki ja kanssakäyminen muiden lasten kanssa
Varhaiskasvatuksessa/ kerhossa	vahvuus	haavoittuvuus
Kotipiirissä	vahvuus	haavoittuvuus
4. Aikuisten suhde ja kanssakäyminen lapsen kanssa	vahvuus	haavoittuvuus
5. Vanhempien ja varhaiskasvatuksen /kerhon yhteistyö	vahvuus	haavoittuvuus

IV Vanhemmuus ja kodinhoito

1. Kodin- ja lastenhoito
Yhteistyö vanhemmuudessa
Työnjako kotitöissä	vahvuus
vahvuus	haavoittuvuus
haavoittuvuus
2. Parisuhde
Ilo ja yhdessäolosta nauttiminen
Keskinäinen tuki	vahvuus
vahvuus	haavoittuvuus
haavoittuvuus
3. Miltä vanhemmuus tuntuu?
Äiti/isä
Toinen vanhempi	vahvuus
vahvuus	haavoittuvuus
haavoittuvuus
4. Vanhempien vointi ja jaksaminen
Miten mahdolliset jaksamisen ongelmat näkyvät?

Äiti/isä
Toinen vanhempi |

vahvuus
vahvuus |

haavoittuvuus
haavoittuvuus |
| 5. Riittävä lepo
Äiti/isä
Toinen vanhempi | vahvuus
vahvuus | haavoittuvuus
haavoittuvuus |
| 6. Sosiaalinen kanssakäyminen, ystävät, sukulaiset lähellä ja kaukana
Ilo ja yhdessäolo
Mahdollisuus konkreettiseen tukeen | vahvuus
vahvuus | haavoittuvuus
haavoittuvuus |
| 7. Onko ollut tarvetta saada apua ja onko saatu?
Apua omalta verkostolta ja/tai palveluista
Vahvuus: ei tarvetta/ apua on saatu riittävästi

Haavoittuvuus: avun tarvetta on edelleen | vahvuus | haavoittuvuus |
| 8. Onko vielä jotain, josta haluaisitte keskustella? | | |

Lapsen kehitystä tukevia asioita ajatellen LP –toimintasuunnitelmaa

Taaperon riemu kävelemisestä ja maailman avautumisesta saa muutkin hymyilemään, mutta samalla ilmaantuva oma tahto voi olla yllättävän haastava muulle perheelle. Seuraavat asiat ovat tärkeitä kaikille, mutta ne nousevat erityisen tärkeiksi pärjäävyydelle, kun perheessä on rankkoja aikoja.

1. Ilo, leikki ja hassuttelu taaperon ja muiden lasten kanssa
2. Yhdessäolosta nauttiminen sekä puolisoiden että koko perheen kesken
3. Omaan perhekulttuuriin kuuluvat traditiot
4. Mahdollisimman säännöllinen päivärytmi ja riittävä lepo
5. Puolisoiden yhteistyö kotitöissä ja vanhemmuudessa
6. Arkisten rutiinien sujuminen myönteisessä ilmapiirissä
7. Vanhempien kyky neuvotella vaikeista asioista rakentavasti
8. Yhteinen ymmärrys ja toiminta (Liitteet 2 ja 3)
9. Lapsen myönteinen kokemus varhaiskasvatuksesta /kerhosta ja tunne kuulumisesta omaan ryhmään
10. Tuki lapsen omille orastaville ystävyysuhteille
11. Perheen ystäväpiiri ja sukulaiset ilon tuojina
12. Ystäväpiiri ja sukulaiset tuen ja konkreettisen avun antajina
13. Uskallus ja mahdollisuus hakea apua sekä paneutuvasti suhtautuvat palvelut, joista on apua

Muistiinpanot

LEIKKI-ikä (NOIN 3-6-VUOTIAAT)

I Alustava keskustelu perheestä ja lapsesta

Tämä keskustelu on melko lyhyt. Sen tarkoitus on antaa vanhemmille tuntuma tulevan keskustelun sisältöön ja työntekijän lähestymistapaan ja työntekijälle yleiskäsitys perheen tilanteesta. Vanhemmille on hyvä kertoa, että näihin asioihin palataan, kun kartoitetaan perheen arkea.

1. Kertoisitteko jotain perheestänne?
2. Mitä teille kuuluu?
Lähdetään vanhempien kertomasta ja sitten:
 - a. Minkälaiset asiat tuovat iloa arkeen?
 - b. Minkälaiset asiat ovat raskaita ja huolestuttavia? Turvapaikkaprosessin lisäksi voi perheessä olla terveysongelmia, taloudellisia ongelmia, huolia lapsista ja läheisistä kotimaassa tai muualla.
Kysymme tätä sen takia, että voisimme paremmin ymmärtää vanhempien kokemia paineita ja koko perheen tilannetta.

Siirrytään ikäkausiteemoihin. Kysytään vanhemmilta muutoksista ja mahdollisia syitä niihin.

II Lapsi kotona

1. **Mitä haluaisitte kertoa lapsesta? Millainen hän on?**
2. **Seurustelu vanhempien kanssa** vahvuus haavoittuvuus
Onko jotain mistä erityisesti pidätte?
3. **Yhdessäolo ja leikit sisarusten kesken** vahvuus haavoittuvuus
Onko jotain, mistä he erityisesti nauttivat?
4. **Lapsen tunteet ja mieliala** vahvuus haavoittuvuus
Vahvuus: mieliala pääosin myönteinen; tunneilmaisu rikasta; aikuisen avulla pystyy säätämään vahvoja tunteitaan
Haavoittuvuus: vallalla alakulo/ itkuisuus / ärtyisyys; tunneilmaisu on kapeaa; vahvat tunteet voivat ottavaa ylivallan, eikä aikuisen apu tunnu auttavan
5. **Lapsen toiminta ja käyttäytyminen** vahvuus haavoittuvuus
Vahvuus: innostuu uusista asioista; nauttii uuden oppimisesta/ leikeistä/ yhteisistä toimista; on omaa tahtoa, mutta pystyy joustavuuteen
Haavoittuvuus: vetäytyminen; passiivisuus; toistuvia kiukunpuuskia; rikkoo usein omia ja muiden leikkejä; jätetään usein leikkien ulkopuolelle

6. Arkisten rutiinien ilmapiiri ja sujuminen

Aamutoimet	vahvuus	haavoittuvuus
Pukeminen ja riisuminen	vahvuus	haavoittuvuus
WC- asiat	vahvuus	haavoittuvuus
Syöminen	vahvuus	haavoittuvuus
Ulkoilu ja liikunta	vahvuus	haavoittuvuus
Ruutuaika (TV, puhelin, tietokone jne)	vahvuus	haavoittuvuus
Nukkumaan meno, uni, herääminen	vahvuus	haavoittuvuus

7. Ristiriidat lapsen kanssa

Mistä ne syntyvät, miten toimitaan?
Onko tullut tilanteita, joissa on käyty käsiksi?

vahvuus haavoittuvuus

III Lapsi varhaiskasvatuksessa/kerhossa/muiden lasten kanssa

1. Kotoa lähteminen ja viihtyminen kerhossa tms.	vahvuus	haavoittuvuus
2. Leikki ja kanssakäyminen muiden lasten kanssa Varhaiskasvatuksessa/ kerhossa Kotipiirissä ja naapurustossa	vahvuus vahvuus	haavoittuvuus haavoittuvuus
3. Aikuisten suhde ja kanssakäyminen lapsen kanssa	vahvuus	haavoittuvuus
4. Vanhempien ja varhaiskasvatuksen /kerhon yhteistyö	vahvuus	haavoittuvuus

IV Vanhemmuus ja kodin hoito

1. Kodin- ja lastenhoito Yhteistyö vanhemmuudessa Työnjako kotitöissä	vahvuus vahvuus	haavoittuvuus haavoittuvuus
2. Parisuhde Ilo ja yhdessäolosta nauttiminen Keskinäinen tuki	vahvuus vahvuus	haavoittuvuus haavoittuvuus
3. Vanhempien jaksaminen Miten mahdolliset jaksamisen ongelmat näkyvät? Äiti/isä Toinen vanhempi	vahvuus vahvuus vahvuus	haavoittuvuus haavoittuvuus haavoittuvuus
4. Riittävä lepo Äiti/isä Toinen vanhempi	vahvuus vahvuus	haavoittuvuus haavoittuvuus
5. Miltä vanhemmuus tuntuu? Äiti/isä Toinen vanhempi	vahvuus vahvuus	haavoittuvuus haavoittuvuus

6. **Sosiaalinen kanssakäyminen, ystävät/sukulaiset lähellä ja kaukana**

Ilo ja yhdessäolo

vahvuus

haavoittuvuus

Mahdollisuus konkreettiseen tukeen

vahvuus

haavoittuvuus

7. **Onko ollut tarvetta saada apua? Onko saatu apua?**

vahvuus

haavoittuvuus

Apua omalta verkostolta ja/tai palveluista

Vahvuus: ei tarvetta/ apua on saatu riittävästi**Haavoittuvuus:** avun tarvetta on edelleen8. **Onko vielä jotain, josta haluaisitte keskustella?****Lapsen kehitystä tukevia asioita ajatellen LP –toimintasuunnitelmaa**

Leikki-ikä on riemastuttava vaihe ihmisen kehityksessä, mutta leikki-ikäinen on myös herkkä perheen ilmapiirille ja tapahtumille. Seuraavat asiat ovat tärkeitä kaikille, mutta ne nousevat erityisen tärkeiksi pärjäävyydelle, kun perheessä on vaikeuksia:

1. Ilo, leikki ja hassuttelu sekä erilaiset keskustelut lapsen ja isompien sisarusten kanssa
2. Yhdessäolosta nauttiminen sekä puolisoiden että koko perheen kesken
3. Omaan perhekulttuuriin kuuluvat traditiot
4. Mahdollisimman säännöllinen päivärytmi ja riittävä lepo
5. Puolisoiden yhteistyö vanhemmuudessa ja kotitöissä, lasten osallisuus kehitysiän mukaisesti
6. Arkisten rutiinien sujuminen myönteisessä ilmapiirissä
7. Yhteinen ymmärrys ja toiminta perheessä, lasten osallisuus kehitysiän mukaisesti
8. Vanhempien kyky neuvotella vaikeista asioista rakentavasti keskenään ja myös lapsen kanssa
9. Lapsen myönteinen kokemus varhaiskasvatuksesta /kerhosta ja tunne kuulumisesta omaan ryhmään
10. Lapsen omat ystävät ja harrastukset
11. Perheen ystäväpiiri ja sukulaiset ilon tuojina perheeseen ja/ tai konkreettisen tuen ja avun antajina
12. Uskallus ja mahdollisuus hakea apua ja palvelut, joista on apua

Muistiinpanot

KOULUIKÄ MURROSIKÄÄN ASTI (NOIN 7-12-VUOTIAAT)

I Alustava keskustelu perheestä ja lapsesta

Tämä keskustelu on melko lyhyt. Sen tarkoitus on antaa vanhemmille tuntuma tulevan keskustelun sisältöön ja työntekijän lähestymistapaan ja työntekijälle yleiskäsitys perheen tilanteesta. Vanhemmille on hyvä kertoa, että näihin asioihin palataan, kun kartoitetaan perheen arkea.

1. Kertoisitteko jotain perheestänne?
2. Mitä teille kuuluu?
Lähdetään vanhempien kertomasta ja sitten:
 - a. Minkälaiset asiat tuovat iloa arkeen?
 - b. Minkälaiset asiat ovat raskaita ja huolestuttavia? Turvapaikkaprosessin lisäksi voi perheessä olla terveysongelmia, taloudellisia ongelmia, huolia lapsista ja läheisistä kotimaassa tai muualla.

Kysymme tätä sen takia, että voisimme paremmin ymmärtää vanhempien kokemia paineita ja koko perheen tilannetta.

Siirrytään ikäkausiteemoihin. Kysytään vanhemmilta muutoksista ja mahdollisia syitä niihin.

II Lapsi kotona

1. **Mitä haluaisitte kertoa lapsesta? Millainen hän on?**
2. Lapsen ja vanhempien suhteet ja kanssakäyminen
Onko jotain mistä erityisesti pidätte?

	vahvuus	haavoittuvuus
--	---------	---------------
3. **Yhdessäolo, leikit ja toiminta sisarusten kesken**
Onko jotain, mistä he erityisesti nauttivat?

	vahvuus	haavoittuvuus
--	---------	---------------
4. **Lapsen tunteet ja mieliala**
Vahvuus: mieliala pääasiassa myönteinen; mielenkiinto uusiin asioihin; ilmaisee monenlaisia tunteita; tunnetilojen vaihtelut ymmärrettäviä; ottaa vastaan aikuisen tukea

Haavoittuvuus: lapsi on usein surullinen/vakava/ omissa oloissaan / ärtynyt/ pitkästynyt; nopeita ja yllättäviä tunnetilojen vaihteluita; vaikea lohduttaa ja auttaa

	vahvuus	haavoittuvuus
--	---------	---------------
5. **Lapsen toiminta ja käyttäytyminen**
Vahvuus: myönteiset suhteet perheenjäseniin; nauttii yksinolosta, mutta ei eristäydy; empaattinen ja auttavainen; innostunut oppimaan uutta

Haavoittuvuus: vetäytyy itsekseen, eristäytyy; riitaantuu herkästi sisarusten kanssa; kieltäytyy usein perheen yhteisistä toimista; eri ota vastaa apua

	vahvuus	haavoittuvuus
--	---------	---------------

6. **Arkisten rutiinien ilmapiiri ja sujuminen**

Aamutoimet	vahvuus	haavoittuvuus
Hygienia ja WC –toimet	vahvuus	haavoittuvuus
Vaatteet ja pukeminen	vahvuus	haavoittuvuus
Syöminen	vahvuus	haavoittuvuus
Ulkoilu ja liikunta	vahvuus	haavoittuvuus
Nukkumaan meno, uni, herääminen	vahvuus	haavoittuvuus
Päivärytmi	vahvuus	haavoittuvuus
Ruutuaika (TV, media, puhelin ym.)	vahvuus	haavoittuvuus

7. **Ristiriidatlapsen kanssa**

Mistä ne syntyvät, miten toimitaan?
Onko tullut tilanteita, joissa on käyty käsiksi?

vahvuus haavoittuvuus

III Lapsi koulussa ja vapaa-aikana1. **Viihtyminen koulussa**

Onko jotain mistä hän erityisesti pitää?

vahvuus haavoittuvuus

2. **Opintojen sujuminen**

vahvuus haavoittuvuus

3. **Koulunkäynnin rutiinien sujuminen**

Koulumatka, lähtö ja kotiin tulo	vahvuus	haavoittuvuus
Kouluruokailu	vahvuus	haavoittuvuus
Välitunnit	vahvuus	haavoittuvuus
Kotiläksyt	vahvuus	haavoittuvuus

4. **Lapsen ja opettajan/opettajien suhde**

vahvuus haavoittuvuus

5. **Vanhempien ja koulun yhteistyö**

vahvuus haavoittuvuus

6. **Kanssakäyminen koulutovereiden kanssa**

Onko tullut tuttuja, entä kavereita?

Vahvuus: myönteistä kanssakäymistä, kaveri tai kavereita

Haavoittuvuus: nuori kokee olevansa ulkopuolinen; kiusaamista; rasismia

vahvuus haavoittuvuus

7. **Toiminta vapaa-aikana**

Ystäviä, rakentavaa toimintaa, harrastuksia?

Netin, pelien ja sosiaalisen median käyttö

vahvuus haavoittuvuus

vahvuus haavoittuvuus

8. **Lapsen seurana ja valvonta**

Vahvuus: vanhemmat tietävät missä lapsi liikkuu ja mitä tekee

Haavoittuvuus: vanhemmat eivät tiedä

vahvuus haavoittuvuus

IV Vanhemmuus ja kodin hoito

1. Kodin- ja lastenhoito

Yhteistyö vanhemmuudessa
Työnjako kotitöissä

vahvuus
vahvuus

haavoittuvuus
haavoittuvuus

2. Parisuhde

Ilo ja yhdessäolosta nauttiminen
Keskinäinen tuki

vahvuus
vahvuus

haavoittuvuus
haavoittuvuus

3. Vanhempien vointi ja jaksaminen

Äiti /isä
Toinen vanhempi

vahvuus
vahvuus

haavoittuvuus
haavoittuvuus

4. Miltä vanhemmuus tuntuu?

Äiti/isä
Toinen vanhempi

vahvuus
vahvuus

haavoittuvuus
haavoittuvuus

5. Sosiaalinen kanssakäyminen, ystävät/sukulaiset lähellä tai kaukana

Ilo ja yhdessäolo
Mahdollisuus konkreettiseen tukeen

vahvuus
vahvuus

haavoittuvuus
haavoittuvuus

6. Onko ollut tarvetta saada apua? Onko saatu apua?

Apu omalta verkostolta ja/tai palveluista
Vahvuus: ei tarvetta/ apua on saatu riittävästi
Haavoittuvuus: avun tarvetta on edelleen

vahvuus

haavoittuvuus

7. Onko vielä jotain, josta haluaisitte keskustella?

Muistiinpanot

Lapsen kehitystä tukevia asioita ajatellen LP –toimintasuunnitelmaa

Koulun aloittaminen avaa lapselle kokonaan uuden maailman. Vaikka vanhemmat eivät ole enää pitämässä kädestä kiinni, on vanhempien tuki korvaamaton koulunkäynnin saattamiseksi hyvälle uralle. Seuraavat asiat ovat tärkeitä kaikille, mutta ne nousevat erityisen tärkeiksi pärjäävyydelle, kun perheessä on vaikeuksia.

1. Ilo, hassuttelu, pelit ja leikit sekä erilaiset keskustelut lapsen kanssa
2. Yhdessäolosta nauttiminen puolisoiden ja koko perheen kesken
3. Omaan perhekulttuuriin kuuluvat traditiot
4. Mahdollisimman säännöllinen päivärytmi ja riittävä lepo
5. Arkipäivän rutiinien sujuminen myönteisessä hengessä sekä tuki lapsen koulunkäynnille
6. Puolisoiden yhteistyö vanhemmuudessa ja kotitöissä, lasten osallisuus kehitysiän mukaisesti
7. Vanhempien kyky neuvotella vaikeista asioista rakentavasti ja myös lasten kanssa
8. Yhteinen ymmärrys ja toiminta, lasten osallisuus kehitysiän mukaisesti
9. Lapsen myönteinen kokemus koulusta ja tunne kuulumisesta omaan luokkaan /ryhmään
10. Lapsen omat ystävät, rakentava toiminta ja harrastukset
11. Perheen ystäväpiiri ja sukulaiset ilon tuojina ja konkreettisen avun antajina perheelle
12. Uskallus ja mahdollisuus hakea apua sekä palvelut, joista on apua

MURROS- JA NUORUUSIKÄ (noin 13 - 18 -vuotiaat)

Alustava keskustelu perheestä ja lapsesta

Tämä keskustelu on melko lyhyt. Sen tarkoitus on antaa vanhemmille tuntuma tulevan keskustelun sisältöön ja työntekijän lähestymistapaan ja työntekijälle yleiskäsitys perheen tilanteesta. Vanhemmille on hyvä kertoa, että näihin asioihin palataan, kun kartoitetaan perheen arkea.

I Perheen kuulumiset

1. Kertoisitteko jotain perheestänne?
 2. Mitä teille kuuluu?
- Lähdetään vanhempien kertomasta ja sitten:
- a. Minkälaiset asiat tuovat iloa arkeen?
 - b. Minkälaiset asiat ovat raskaita ja huolestuttavia? Turvapaikkaprosessin lisäksi voi perheessä olla terveysongelmia, taloudellisia ongelmia, huolia lapsista ja läheisistä kotimaassa tai muualla.
- Kysymme tätä sen takia, että voisimme paremmin ymmärtää vanhempien kokemia paineita ja koko perheen tilannetta.**

Siirrytään ikäkausiteemoihin. Kysytään vanhemmilta muutoksista ja mahdollisia syitä

Il Nuori kotona

1.	Mitä haluaisitte kertoa nuoresta? Millainen hän on?		
2.	Nuoren ja vanhempien suhteet ja kanssakäyminen
Onko jotain yhteistä, josta erityisesti pidätte?

Onko jotain erityistä hankaluutta? | vahvuus | haavoittuvuus |
| 3. | Yhdessäolo ja toiminta sisarusten kesken

Onko jotain, mistä he erityisesti nauttivat? | vahvuus | haavoittuvuus |
4.	Arkisten rutiinien ilmapiiri ja sujuminen		
	Aamutoimet	vahvuus	haavoittuvuus
	Hygieniä ja WC –toimet	vahvuus	haavoittuvuus
	Vaatteet ja pukeminen	vahvuus	haavoittuvuus
	Syöminen	vahvuus	haavoittuvuus
	Ulkoilu ja liikkuminen	vahvuus	haavoittuvuus
	Nukkumaan meno, uni, herääminen	vahvuus	haavoittuvuus
	Kotiintuloajat ja päivärytmi	vahvuus	haavoittuvuus
	Ruutuaika (TV, media, puhelin ym.)	vahvuus	haavoittuvuus
	Rahankäyttö	vahvuus	haavoittuvuus

5. Kotityöt
Vahvuus: nuori osallistuu kotitöihin ikäkautensa ja vanhempien toiveiden mukaisesti

Haavoittuvuus: nuori ei osallistu; kotitöiden määrä estävät koulunkäyntiä /opiskelua | vahvuus | haavoittuvuus |
| 6. Nuoren tunteet ja mieliala

Vahvuus: mieliala on pääosin myönteinen, vaikka ailahtelee; tunneilmaisu on rikasta; osaa kertoa tunteistaan

Haavoittuvuus: nuori on usein totinen/ alakuloinen/ helposti itkuinen/ ärtynyt/ vihainen; mielialat vaihtuvat usein nopeasti ilman näkyvää syytä | vahvuus | haavoittuvuus |
| 7. Nuoren toiminta ja käyttäytyminen
Vahvuus: nuori on aktiivinen; innostunut uusista asioista ja oppimisesta, myös omalla hiljaisella tavallaan; on kavereita itselle sopivasti; hallitsee ruutuajan käytön

Haavoittuvuus: eristäytyvä ja kärsii yksinäisyydestä; tulee kiusatuksi; joutuu usein riitoihin muiden kanssa; kiusaa muita; ei hallitse ruutuajan käyttöä, sisällöt usein haitallisia; päihteiden käyttöä; erityinen kiinnostus väkivaltaan | vahvuus | haavoittuvuus |
| 8. Onko jotain erityistä, joka vanhempia huolestuttaa?

Esimerkiksi nuorella on huolestuttavia ajatuksia, puheita, tunnereaktioita tai toimintaa, eristäytymistä, syömisongelmia, itsensä satuttamista tai vaaraan saattamista, puhetta itsemurhasta, väkivallan ja päihteiden ihannoitua, päihdekäyttöä | | haavoittuvuus |
| 9. Ristiriidat ja konfliktit nuoren kanssa
Mistä ne syntyvät, miten toimitaan?
Onko tullut tilanteita, joissa joku on käynyt käsiksi? | vahvuus | haavoittuvuus |

Muistiinpanot

III Nuori koulussa ja työssä sekä vapaa-aikana

1. Jos nuori on mennyt työelämään peruskoulun jälkeen, siirrytään kohtaan 7.

2. Viihtyminen koulussa Onko jotain mistä hän erityisesti pitää?	vahvuus	haavoittuvuus
3. Koulunkäynnin rutiinien sujuminen Koulumatka, lähtö ja kotiin tulo Poissaolot ja myöhästymiset Kotitehtävien teko	vahvuus	haavoittuvuus
4. Opintojen sujuminen	vahvuus	haavoittuvuus
5. Nuoren ja opettajan/opettajien suhde	vahvuus	haavoittuvuus
6. Vanhempien ja opettajien yhteistyö	vahvuus	haavoittuvuus
7. Nuoren työssäkäynti ja sen sujuminen Pitääkö nuori työstään, mistä erityisesti? Onko töitä riittänyt?	vahvuus vahvuus Vahvuus	haavoittuvuus haavoittuvuus haavoittuvuus
8. Työssäkäynnin rutiinit Töihin lähtö ja kotiin tulo	vahvuus	haavoittuvuus
9. Suhteet koulu- tai työtovereihin Onko tullut tuttuja, entä kavereita? Vahvuus: myönteistä kanssakäymistä Haavoittuvuus: nuori kokee olevansa ulkopuolinen; kiusaamista; rasismia	vahvuus	haavoittuvuus
10. Toiminta vapaa-aikana Ystäviä, rakentavaa toimintaa, harrastuksia Netin, pelien ja sosiaalisen median käyttö	vahvuus vahvuus	haavoittuvuus haavoittuvuus
9. Nuoren seuranta ja valvonta Vahvuus: vanhemmat tietävät missä lapsi liikkuu ja mitä tekee Haavoittuvuus: vanhemmat eivät tiedä	vahvuus	haavoittuvuus
11. Onko nuorella tulevaisuuden suunnitelmia?	vahvuus	haavoittuvuus

IV Vanhemmuus ja kotityöt

1. Kodin-ja lastenhoito

Yhteistyö vanhemmuudessa

vahvuus

haavoittuvuus

Työnjako kotitöissä

vahvuus

haavoittuvuus

2. Parisuhde

Ilo ja yhdessäolosta nauttiminen

vahvuus

haavoittuvuus

Keskinäinen tuki

vahvuus

haavoittuvuus

3. Vanhempien vointi ja jaksaminen

Miten mahdolliset jaksamisen ongelmat näkyvät?

Äiti/isä

vahvuus

haavoittuvuus

Toinen vanhempi

vahvuus

haavoittuvuus

4. Miltä vanhemmuus tuntuu?

Äiti/isä

vahvuus

haavoittuvuus

Toinen vanhempi

vahvuus

haavoittuvuus

5. Sosiaalinen kanssakäyminen, ystävät, sukulaiset lähellä ja kaukana

Ilo ja yhdessäolo

vahvuus

haavoittuvuus

Mahdollisuus konkreettiseen tukeen

vahvuus

haavoittuvuus

6. Onko ollut tarvetta saada apua ja onko saatu?

Apu omalta verkostolta ja/tai palveluista

vahvuus

haavoittuvuus

Vahvuus: ei tarvetta/ apua on saatu riittävästi

Haavoittuvuus: on avun tarvetta

7. Onko vielä jotain, mistä haluaisitte keskustella?

Muistiinpanot

Nuoren kehitystä tukevia asioita ajatellen LP –toimintasuunnitelmaa

Nuoruusiässä tapahtuu paljon ja se on haastavaa aikaa sekä nuorelle itselleen, että lähiympäristölle. Herkkyys ja tietoisuus itsestä ja maailmasta kehittyy samalla, kun tunnemyrskyt ja oman tahdon heilahtelut tuntuvat perheessä. Seuraavat asiat ovat tärkeitä kaikille, mutta ne nousevat erityisen tärkeiksi pärjäävyydelle, kun perheessä on vaikeuksia:

1. Ilo, hassuttelu, pelit ja leikit sekä erilaiset keskustelut nuoren kanssa
2. Yhdessäolosta nauttiminen puolisoiden ja koko perheen kesken
3. Omaan perhekulttuuriin kuuluvat traditiot
4. Arkipäivän rutiinien sujuminen myönteisessä ilmapiirissä
5. Säännöllinen vuorokausirytmä ja riittävä lepo
6. Puolisoiden yhteistyö vanhemmuudessa ja kotitöissä, nuoren osallisuus kehitysiän mukaisesti
7. Vanhempien kyky neuvotella vaikeista asioista rakentavasti ja myös nuoren kanssa
8. Yhteinen ymmärrys ja toiminta perheessä (Liitteet 2 ja 3)
9. Nuoren myönteinen kokemus koulusta / työpaikasta ja tunne työtoveruudesta tai kuulumisesta omaan luokkaan /ryhmään
10. Nuoren omat ystävät, rakentava toiminta ja harrastukset
11. Perheen ystäväpiiri ja sukulaiset ilon tuojina ja konkreettisen avuna antajina
12. Vanhempien ja nuoren uskallus ja mahdollisuus hakea apua ja palvelut, joista on apua.

LIITE 1 © Tytti Solantaus, 1.6.2020

Lapset puheeksi-
lokikirja perheille vastaanotto- ja
maahanmuuttopalveluissa

YHTEINEN YMMÄRRYS JA TOIMINTA SEKÄ KESKUSTELU LASTEN KANSSA**OSA I YHTEINEN YMMÄRRYS JA TOIMINTA vanhemmille ja työntekijöille**

Yhteinen ymmärrys ja toiminta ovat ydinkäsitteitä LP –työssä. Yhteinen ymmärrys tarkoittaa lyhyesti sitä, että toistensa kanssa elävät tai toimivat ihmiset ymmärtävät toinen toisensa tunteita, reaktioita ja toimintaa, mikä puolestaan luo pohjaa sekä toimiville ihmissuhteille että rakentavalle yhteistyölle. Yhteinen ymmärrys on tärkeää sekä perheen sisällä, että ammatillisessa työssä asiakkaan kanssa.

Tässä keskustelussa on hyvänä apuna opaskirjanen Miten autan lastani? (<https://mieli.fi/en/let's-talk-about-children-it>)-

Yhteinen ymmärrys perheessä

Perheenjäsenten keskinäinen ymmärrys on tärkeitä kaikissa perheissä, mutta sen merkitys kasvaa, kun perheen elämässä on haasteita. Vaikeudet muuttavat vanhempien ja perheen toimintaa, mistä voi syntyä väärinkäsityksiä ja ongelmia, jos tilanteesta ei puhuta, eikä tiedetä mistä on kysymys. Yhteinen ymmärrys luo yhteenkuuluvuutta ja antaa pohjan ongelmien ratkaisulle, toiminnalle ja arkielämän sujumiselle.

Yhteisen ymmärryksen ulottuvuuksia

1. Vanhemmat ymmärtävät oman ja perheen tilanteen merkitystä itselle ja perheen toiminnalle
2. Vanhemmat ymmärtävät lastaan, lapsen kokemuksia, tunteita ja käyttäytymistä
3. Lapsi ymmärtää ikätasonsa mukaisesti omia kokemuksiaan, vanhempia ja vanhempien käyttäytymistä sekä perheen tilannetta
4. Yhteinen ymmärrys
 - a. tekee mahdolliseksi tunteiden ja kokemusten jakamisen, kannustamisen ja lohduttamisen
 - b. tekee mahdolliseksi etsiä ratkaisuja yhdessä muiden, kuten myös lasten kanssa, mikä on elimellinen osa perheen hyvinvointia sekä pärjäämistä vaikeuksissa
 - i. lapsi kokee olevansa tärkeä perheenjäsen ja saa keinoja toimia eri tilanteissa
 - c. avaa lapsille mahdollisuuden kysyä asioita ja tukeutua vanhempiin aina halutessaan
 - d. helpottaa vanhempia ja perhesuhteita, kun ei tarvitse yrittää piilotella asioita muilta perheenjäseniltä

Seuraavassa kuvataan esimerkin avulla, miten yhteinen ymmärrys voi muuttaa tilanteen ja kokemuksen merkitystä.

Esimerkki 1. (Tässä voidaan käyttää apuna Miten autan lastani? –opaskirjasta ja sen kuvia). Vanhemmilla on huolia omaisista siellä kaukana ja elämä ilman omaa tukiverkostoa, työtä ja yhteistä kieltä ympäristön kanssa voi johtaa uupumukseen ja toivottomuuteen. Kaikissa perheissä stressi ja pinnan kireys purkautuvat herkästi lapsiin. Lapsetkin tuovat esille omaa pahaa oloaan, iästä riippuen, kiukuttelulla ja uhmakkuudella, jolloin helposti syntyy ikävä kierre.

Vanhemman ärtyneisyys herättävät lapsissa monia kysymyksiä. Miksi vanhempi on koko ajan tyytymätön ja vihainen? Enkö minä osaa olla oikein? Eikö isä enää pidä minusta? **Lapset yrittävät ymmärtää vanhemman käyttäytymistä etsimällä siihen syytä. Jos asiaa ei lapsille selitetä, syntyy väärinkäsityksiä ja he syyttävät helposti itseään.** Pitkään jatkuessaan tilanne kaivertaa lapsen itseluottamusta ja muuttaa kuvaa itsestä ja vanhemmasta.

Entä jos vanhemmat sanoisivat lapsilleen jotain tällaista: ”Minun kiukustumiseni ja ärtynyt oloni ei johdu teistä, vaan muista asioista. Minulla on huolia, en saa nukuttua tarpeeksi ja sitten olen väsynyt ja ärtynyt päivällä. Miltä teistä on tuntunut, kun suutun?””Minä rakastan teitä kuten ennenkin ja olen todella pahoillani.” Tämän jälkeen keskusteltaisiin siitä, miten perheessä toimittaisiin näissä vaikeissa tilanteissa, esim. miten äidille löytyisi mahdollisuus ottaa torkut päivällä, miten toimia, kun äiti kiukustuu ja miten sen jälkeen. Näin vanhempi ottaa vastuun tilanteesta ja ratkaisuja löydetään. Se tukee lapsen ja vanhemman suhdetta ja lisää lapsen turvallisuuden tunnetta.

Yhteinen ymmärrys rakentaa perheen yhteenkuuluvuutta ja toiminta antaa vanhemmille keinoja tukea lasta arkipäivän kulussa. Syntyy pohja arkielämän sujumiselle ja tuki lasten suotuisalle kehitykselle. Yhteinen ymmärrys, avoin keskustelu ja toiminta tukevat lasten ja perheen pärjäävyyttä vaikeuksissa. Vaikeista asioista puhuminen ei kuitenkaan ole helppoa. Liitteessä 3 pohditaan tarkemmin puhumista lasten kanssa.

Yhteinen ymmärrys asiakkaan ja työntekijän välillä

Yhteinen ymmärrys on tärkeä myös työntekijöille ja heidän asiakkailleen. Hyvä yhteistyösuhde perustuu halulle ymmärtää toista.

Ymmärryksen merkitys korostuu työskenneltäessä yli kulttuurirajojen. Meillä jokaisella – niin työntekijöillä kuin perheillä ja yksilöillä – on omat tulkintamallimme, jotka perustuvat toistuviin kokemuksiin, kulttuurisiin käytäntöihin ja myös koulutuksissa opittuihin ymmärtämisen malleihin. Nämä ovat usein automaattisia ja ne otetaan käyttöön asiaa tiedostamatta. Asian tiedostamiseen tulisi kuitenkin pyrkiä, koska helposti ajaudumme ajattelemaan, että se, mikä on oma tapamme, on ’normaali’, muut ovat ’poikkeavia’.

Erilaiset tavat tulkita asioita voivat johtaa siihen, että tietynlainen käyttäytyminen voi yhden tulkintamallin mukaisesti olla suotavaa, toisen mukaan haitallista tai jopa tuomittavaa. Ymmärtämättömyys voi johtaa syyllistämiseen, tuomitsemiseen ja leimaamiseen. **Alla on pari esimerkkiä automaattisista tulkinnoista ja ymmärtämisen mahdollisuudesta.**

Melko tavallinen eroavaisuus länsimaisen ja monen muun kulttuurin välillä koskee lasten ja nuorten vastuuta ja huolenpitoa kodista ja vanhemmista. Länsimainen kulttuuri ja kasvatus ovat kaikonneet kauas siitä, että lasten tulisi huolehtia vanhemmistaan. Jos tätä tapahtuu, puhutaan roolien vaihtumisesta, parentifikaatiosta. Se on pitkään nähty lapselle haitallisena ilmiönä, josta vanhempia on syyllistetty. Kuitenkin, monissa muissa perhekulttuureissa lapsi kasvatetaan huolehtimaan tarpeen tullen kaikista perheenjäsenistä, myös vanhemmista.

Esimerkki 2. Oletetaan, että turvapaikkaa hakeva, yksin lapsesta huolehtiva vanhempi on kuumeessa, eikä päästä lasta kouluun, vaan haluaa lapsen olevan kotona häntä hoitamassa. Työntekijän arvion mukaan vanhemmalla ei kuitenkaan ole mitään hätää. Miten suhtautua? Pitääkö vanhempaa vähän merkillisenä ja sanoa, että mitä turhia, kyllä sinä pärjää, ja lapselle, kipin kapin kouluun? Tässä työntekijä suhtautuu vanhempaan arvostelukyvyttömänä, ohittaa ja nolaa hänet.

Entä jos työntekijä ottaisi tilanteen sellaisena kuin se on: vanhempi kokee tarvitsevansa huolenpitoa ja toiseksi, hän on opettanut lastaan huolehtimaan ihmisistä ympärillään, myös vanhemmista. Miten siis toimia? Vanhemmalta voisi ensin kysyä, mitä huolenpitoa hän tarvitsee, voisinko minä tai joku muu tulla avuksi vai olisiko muita keinoja? Entä onko lapsikin hädissään vanhemmasta ja haluaa olla vanhemman lähellä? Jos vanhemmalle järjestyy tarvitsemansa tuki ja hän rauhoittuu, voi lapsikin ehkä mennä turvallisella mielellä kouluun. Vanhemmalle voisi myös selittää, että koulu ja oppiminen ovat tärkeä osa lapsen jokapäiväistä elämää Suomessa. Vanhemman tuki säännölliselle koulunkäynnille opettaa lapselle vastuullisuutta ja korostaa koulun ja oppimisen tärkeyttä. –Kun kaikkien osapuolten näkemykset ja tarpeet tunnistetaan ja nähdään yhtä arvokkaina ja ymmärrettävinä, on helppo lähteä etsimään toiminnallisia ratkaisuja. Näissä tilanteissa LP –menetelmän toimintasuunnitelma ja mahdollisesti Neuvonpito ovat hyväksi avuksi.

On myös huomattava, että vaikeissa oloissa kasavilla lapsilla voi vanhemmista ja sisaruksista huolehtiminen olla lapsen kehitystä tukeva tekijä. Näin on erityisesti, jos vanhemmat, perhe ja muu yhteisö arvostavat hänen toimintaansa ja hän saa itsekin huolenpitoa. Lapsi voi kokea itsensä tärkeäksi perheenjäseneksi, hänen itseluottamuksensa vahvistuu ja hän oppii ongelmaratkaisukeinoja, jotka ovat hyödyksi elämässä myöhemminkin. Tilanteen ymmärtäminen auttaa työntekijää suhtautumaan asiaan rakentavasti.

Asukkaan valehteleminen on toinen asia, joka joskus mietityttää vastaanottopalveluissa.

Esimerkki 3. Nuoruusikäinen tavataan valehtelemasta kerta toisensa jälkeen. Häneen ei ole luottamista hänen puhuessaan ajasta ennen Suomeen tuloa ja omasta nykyisestä käyttäytymisestään. Suomalaisessa yhteiskunnassa valehteleminen on tuomittavaa ja erityisesti viranomaisten kanssa. Monet turvapaikanhakijat tulevat kuitenkin tilanteista, joissa valehteleminen on ollut henkeä suojaava taito, elintärkeä selviytymiskeino. Sitä on tarvittu myös viranomaisten kanssa toimiessa. On ollut tärkeätä, että lapset osaavat valehdella silmää räpäyttämättä, kun ovela oleva tuntematon kysyy missä isä tai veli on.

Olisi kohtuutonta odottaa, että lapset tai edes aikuiset muuttaisivat toimintaansa vain astuessaan maansa rajan yli toiselle puolelle. Näin varsinkin, jos he kokevat oman turvallisuutensa edelleen uhatuksi uudesta maasta karkottamisen muodossa. Tämän lisäksi nuoruusiässä valehteleminen on tavanomaista nuorella kuin nuorella. Kuinka moni meistä valehteli nuoruusiässä vanhemmilleen omista menoistaan, tupakanpoltosta ja muusta? Sekä nuoren taustan että ikäkauteen liittyvän toiminnan ymmärtäminen tekevät mahdolliseksi rakentavan keskustelun ja ratkaisujen löytymisen. Kyseisen nuoren kohdalla valehteleminen aikaisemmista vaiheista saattaa johtua aikaisemmista elämäkokemuksista ja valehteleminen nykyisistä tulemisista ja menemisistä nuoruusikäisen halusta päättää itse omista asioista.

Työssään eri kulttuurista tulleiden ihmisten kanssa työntekijä kohtaa usein tilanteita ja toimintatapoja, jotka tuntuvat itsestä joko kummallisilta tai vääriltä. Silloin on parasta pysähtyä miettimään ja todeta itselleen, että 'tälle täytyy olla joku syy, jota minä en tiedä', mikä johtaa haluun selvittää asiaa. Paras tietolähde on perhe tai henkilö itse. Kun asian ottaa puheeksi, on hyvä huomata, että kysymys "Miksi te teette näin?" on helposti syyttävä. Se antaa ymmärtää, että toinen on selityksen velkaa ja nyt sitä kysytään. "Miten teillä tehdään?" kuvastaa myönteistä ja vilpitöntä halua oppia tuntemaan toisen toimintaa ja elämäntapaa. Se johtaa usein kiinnostaviin ja innostaviin keskusteluihin. Niissä selviää myös, miten omat toimintatavat voivat tuntua keskustelukumppanista vastaavasti kummallisilta tai vääriltä. Molemmat hyötyvät keskustelusta: syntyy rakennusaineita yhteiselle ymmärrykselle.

LIITE 2 © Tytti Solantaus, 1.6.2020

Lapset puheeksi-
lokkikirja perheille vastaanotto- ja
maahanmuuttopalveluissa

YHTEINEN YMMÄRRYS JA TOIMINTA SEKÄ KESKUSTELU LASTEN KANSSA

OSA II KESKUSTELU LASTEN KANSSA PERHEEN VAIKEISTA ASIOISTA vanhemmille ja työntekijöille

Turvapaikkaa hakevat vanhemmat miettivät usein, miten paljon kertoa lapselle perheen tilanteesta ja turvapaikkahaun prosessista. Kertoako turvapaikkapuhuttelusta, joka vieläkin kuohuttaa mieltä? Kertoako kielteisestä päätöksestä vai ei? Kertoako valitusprosessista? Kertoako, että eräs perhe karkotettiin ja vietiin pois eilen? Entä siitä, kun olen niin masentunut, etten jaksakaan oikein mitään? Sekä perheessä että ympärillä tapahtuu paljon asioita, jotka ovat vaikeita sekä lapsille, että aikuisille.

Avoin, rakentava keskustelu ja siihen liittyvät arkipäivän tilanteiden ratkaisut luovat perheeseen yhteenkuuluvuutta ja antavat voimia ja toivoa vaikeuksien kohdatessa. Seuraavassa pohditaan lasten kanssa puhumista. Tarkoituksena on antaa työntekijöille eväitä keskustella näistä asioista vanhempien kanssa, ja vanhemmille eväitä keskustella omien lasten kanssa. Keskustelun kuluessa tai tätä lukiessa on vanhemman hyvä miettiä omaa perhettä ja lapsia ja arvioida, mikä sopii minun perheelleni ja mitä ehkä tekisin toisin. Vanhemmat itse tietävät parhaiten, mikä heidän perheellensä on hyväksi.

Lasten ja vanhempien välisen keskustelun tarkoitus on

1. auttaa vanhempia ymmärtämään lastaan, lapsen kokemuksia ja käyttäytymistä
2. auttaa vanhempia ymmärtämään eri tilanteiden merkitystä itselle ja perheelle
3. auttaa lasta ymmärtämään ikätasonsa mukaisesti omia kokemuksiaan, vanhempia ja vanhempien käyttäytymistä ja perheen tilannetta
 - a. Erilaiset, ehkä pelottavatkin tilanteet saavat selityksensä
4. auttaa lapsia ja vanhempia etsimään yhdessä ratkaisuja
 - a. Lapsi kokee olevansa tärkeä perheenjäsen ja saa keinoja toimia eri tilanteissa
5. avata lapselle mahdollisuuden kysyä asioita ja tukeutua vanhempiin aina halutessaan
6. helpottaa vanhempia ja perhesuhteita, kun ei tarvitse piilotella asioita lapsilta

Keskustelussa voidaan käyttää apuna opaskirjasta Miten autan lastani (myös arabiaksi, kirjoittanut Solantaus, kuvittanut Ringbom, www.....) ja sen kuvia, sekä myös Mielenterveystalon sivulla olevaa videokokonaisuutta Perhe, ymmärrys ja puhuminen (....osoite)

Mistä asioista puhutaan?

Perheen odottaessa turvapaikkapäätöstä voidaan perheen vaikeat asiat jakaa karkeasi kahteen. Toinen on **hakuprosessi** ja siihen kuuluvat asiat, toinen on **perheen arkipäivän sujuminen** ja perheenjäsenten vointi ja toiminta. Nämä eivät tietenkään ole täysin erilliset. Hakuprosessin vaiheet vaikuttavat vanhempien jaksamiseen ja mielialaan ja sitä kautta perheen arkipäivään ja lasten kokemuksiin.

Lapset tarvitsevat selityksen tapahtumille ja tilanteille, joissa he ovat olleet osallisia, sekä asioille, joita he ovat kokeneet, kuulleet, nähneet, ajatelleet, pelänneet. Jos tapahtuma vaikuttaa myös perheen

yhdessäoloon, toimintaan ja tunneilmapiiriin, olisi hyvä puhua siitä, mistä on kysymys ja miten nyt toimitaan, miten tästä mennään eteenpäin. Näin siis **arkipäivän ymmärtäminen ja sujuminen ovat ensisijaiset keskustelun aiheet.**

Keskustelun aloitus

1. Keskustelun voi aloittaa viittaamalla johonkin vastikään tapahtuneeseen tilanteeseen ja antamalla siihen selitys. ”Suutuin sinulle aamulla kovasti, mutta ei se johtunut sinusta, vaan itsestäni, minulla oli paha olla...” Tai ”Oletko huomannut, että olen ollut aika hiljainen viime aikoina, tuskin puhunut mitään?” Vanhempi tai vanhemmat voivat ensin keskenään miettiä lapsen kokemia arkisia tilanteita ja sitten valita yhden, josta lähteä liikkeelle.
2. Kyseessä on lapsen ja vanhemman keskustelu, ei pelkästään asiasta tiedottaminen tai siitä kertominen. Kannattaa kysyä mitä lapsi on asioista ajatellut ja pohtia yhdessä hänen ajatuksiaan. Lapsen sanomisia ei tule ohittaa ’lapsellisina’ tai väärinä. Ne kertovat hänen tavastaan ymmärtää kokemaansa. Voi käydä myös niin, ettei lapsi halua sanoa mitään ja hyvä niin.
3. Tärkeätä olisi käyttää sanoja ja ilmaisuja, jotka ovat lapselle ja perheelle tuttuja. Perheillä on omia tapoja puhua esimerkiksi masennuksesta tai mielenterveyden häiriöistä yleensä. Masennuksesta voidaan puhua sen tärkeimmän oireen mukaisesti esimerkiksi väsymysvaivana taikka kiukkutautina.

Näkökulmia keskusteluun

1. Sen kertominen, että lapselle tuntematon perhe on karkotettu, on turhaa ja lisää lapsen omaa turvattomuuden tunnetta, samoin kuin ylipäättään kaiken sellaisen kertominen, joka ei kosketa lasta eikä perhettä. Sen sijaan, jos lapsen ystävän perhe on yllättäen karkotettu, olisi siitä hyvä puhua lapsen kanssa ja myös lohduttaa häntä kaverin menetyksestä. Jos taas ystävän perheen karkotuksesta on etukäteen tietoa, voi lasta valmistella siihen, ehkä yhdessä ystävän ja hänen vanhempiensakin kanssa. **Näissä tilanteissa lapsi kysyy, voiko meille käydä niin.** Vastauksen tulisi olla rehellinen, mutta ei toivottomuutta korostava. Vanhemmat voivat vastata, mikäli tilanne on sellainen, että: ”Kyllä voi, mutta me pidämme aina teistä huolta” ja keskustelun lopuksi ehdottaa jotain mukavaa tekemistä yhdessä, vaikkapa: ”Katsotaanko yhdessä kiva ohjelma netistä?”
2. On myös otettava huomioon, että perhe voi asua ahtaissa tiloissa, jolloin vanhempien tunnereaktiot, itku ja suru ikävistä uutisista kotimaasta, tai epätoivo kielteisestä päätöksestä tulevat osaksi lastenkin kokemusmaailmaa. **Lapset myös kuulevat asioita, joita vanhemmat eivät haluaisi heidän tietävän.** Monet vanhemmat ovatkin tästä huolissaan. Tällaisissa tilanteissa on hyvä kertoa lapsille asia pääpiirteissään, mutta välttää tarpeettomia yksityiskohtia, sekä keskustella siitä, mitä nyt voidaan tehdä joko asialle itselleen tai miten sen kanssa voidaan elää. **Lasten tunnereaktiot, olivat ne sitten pelkoa, hätää, sulkeutumista tai kiukkua ja riehumista, tulisi ottaa vakavasti.** Iästä riippumatta lapsi tarvitsee lohdutusta ja tukea, ei arvostelua. Pelkkä vanhemman läheisyyskin on tärkeä, aina ei tarvita sanoja.
3. **Työntekijän tulee kuunnella herkillä korvalla vanhempia.** Perheellä voi olla sellaisia kokemuksia, joita vanhemmat eivät juuri nyt halua jakaa lasten kanssa, vaikka niiden vaikutus on perheessä selvä. Syy voi olla se, että vanhemmat eivät koe itseänsä vielä niin vahvoiksi, että pystyisivät tukemaan lastaan heidän kuultuaan tilanteesta. Kaikella on aikansa.

Jos kuitenkin aikaa ei ole, vaan asiat tapahtuvat nyt, on hyvä kohdata ne **yhdessä lasten kanssa ja ymmärtää lasten reaktiot**, ovat ne sitten itkua, raivoamista tai sulkeutumista toiseen huoneeseen. **Yhteinen itku voi tuoda kaikille lohtua**. Sitten kun vanhemmat pystyvät kokoamaan itsensä, on aika miettiä, **miten toimitaan ja miten mennään yhdessä eteenpäin**. Jos ei pystytä katsomaan pitkälle eteenpäin, pohditaan tätä hetkeä, tätä päivää, huomista. Tilanteissa, joissa on ajankohtainen uhka, on hyvä yrittää pitää arki toiminnassa niin hyvin kuin mahdollista ja täyttää lasten ja oma päivä toiminnalla, ulkoilulla ja asioilla, jotka vievät ajatukset muualle. Jos tilanne on kovin vaikea, on **hyvä pyytää apua** vastaanottohenkilökunnalta tai omista maahanmuuttopalveluista.

4. Mitä tehdä, jos vanhemmat ovat uupuneita ja stressaantuneita ja ilmapiiri on kotona kireä? Tai jos vanhempi on vakavasti masentunut? Keskustelu noudattaa yllä olevia periaatteita. **Lapsi tarvitsee ymmärrettävän selityksen vanhempien käyttäytymiselle**, on se sitten väsymystä, ärtymystä, vetäytymistä pois perheen parista, jaksamattomuutta ruoanlaitossa ja muussa kodin- ja lastenhoidossa. **Sitten yhdessä mietitään, miten eri tilanteissa toimitaan**. Masennuksen ja mielenterveysongelmien yhteydessä käytetään perheelle tuttuja ilmaisuja ja jos mahdollista, kerrotaan myös, että vanhempi saa hoitoa. Opaskirjasesta ja sen kuvista on tässä keskustelussa hyvää apua. Katso myös Liitteen 1 esimerkki 1.

Tulevaisuus ja yhteinen toiminta

1. **Aina, kun lapsen kanssa puhutaan vaikeista asioista, on samalla kerrottava, miten tästä mennään eteenpäin, ja vanhemman on oltava valmis tukemaan lasta.** ”Olen väsynyt ja masentunut, olet varmaan huomannut, mutta sain lääkkeitä, jotka auttavat minua nukkumaan ja voimaan paremmin.” Myös vauvalle voi hellästi puhella, että ”Äidin mieli on nyt maassa, en hymyile kuten ennen, mutta tämä kyllä menee ohi”. Näissä esimerkeissä vanhempi kertoi saamastaan hoidosta ja luottamuksesta tulevaisuuteen. Molemmat ovat tärkeitä viestejä lapsille.
2. **Lapset on hyvä ottaa mukaan tilanteiden ratkaisuun** - kotitöissä auttaminen, leikkiminen pikkusisaren/veljen kanssa jne. Lapset voivat olla varsin innovatiivisia ratkaisuja etsiessään. Murrosikäisellä on monenlaisia tarpeita: ”Haluaisit ne hienot lenkkikossut – ymmärrän kyllä - mutta ei ole rahaa. Mitä me tehtäisi, olisiko sinulla ideoita?” Nuori voi tietää hyvän kirpputorin, jonne hän mielellään menisi. **Lapsen ottaminen mukaan tilanteiden ratkaisuun vahvistaa lapsen itseluottamusta ja toimintakykyä**. Jos perheessä pystytään luomaan talkoohenki, vahvistuu yhteenkuuluvuuden tunne, eikä kukaan jää yksin.

Esimerkki

Jos vanhemmat ovat kireitä, ehkä itkuisia, valvovat öitä lapsenkin heräillessä, mutta sanovat lapselle ärtyneesti: ”Ei tässä mitään! Mene tekemään läksysi.”, jää lapsi yksin ajatuksiineen ja pelkoineen. Lapsen mieleen voi tulla vaikka minkälaisia pelottavia mielikuvia. Jos vanhemmat sanoisivat: ”Tapahtui jotain, joka tällä hetkellä huolestuttaa meitä ja pitää valveilla. Se tekee ärtyneeksi, olemme pahoillamme. Se tuntui sinusta varmaan aika pahalta, vai mitä?”, ”Mutta me aikuiset selvitämme sitä” ... ”Tulehan tänne, niin autan sinua läksyissä”

Esimerkissä vanhempi myönsi lapsen kokemuksen oikeaksi – olen ärtynyt ja pyydän anteeksi. Vanhemmat ottivat vastuun omasta käyttäytymisestään ja lapsi sai kokemuksen, että vanhemmat

ottavat hänet ja hänen pelkonsa vakavasti. Tällainen kokemus vahvistaa lapsen luottamusta vanhempiin ja lähentää lapsen ja vanhemman toisiinsa.

Seuraavaksi vanhemmat kertoivat, että syynä oli tapahtuma, joka huolestuttaa. He eivät kuitenkaan kertoneet, mikä se tapahtuma oli - nähtävästi asia, joka ei kuulu lapsille. Lapsen ei tarvitsekaan tietää asioiden yksityiskohtia.

Vanhemmat lisäsivät, että he selvittävät asiaa. Näin he ilmaisivat, että tästä mennään kyllä eteenpäin, me hoidamme asian. Tämä tuo lapselle turvallisuuden tunnetta ja kertoo, ettei hänen tarvitse asiasta olla niin huolissaan.

Lopuksi toinen vanhempi ehdotti yhdessäoloa ja läheisyyttä läksyjen äärellä. Lasta ei jätetty yksin tärkeän keskustelun jälkeen.

Esimerkissä tapahtui monta asiaa, jotka näyttävät pieniltä, mutta joista jokainen on tärkeä.

Lopuksi

Yhteisen ymmärryksen syntyminen on pitkä arkipäivässä toteutuva keskustelun ja toiminnan prosessi. Ensimmäinen keskustelu on vasta aloitus, mutta se avaa oven monelle muulle yhteiselle tilanteelle. Vanhemmat huomaavat, että keskustelusta on tukea heillekin. He saavat kokemuksen siitä, miten ajattelevaisia ja pystyviä omat lapset ovat ja miten paljon he itse voivat tehdä lastensa hyväksi. **Yhteistyö vaikeissa oloissa tuottaa sekä lohtua että iloa ja läheisyyttä koko perheelle.**

LIITE 3 1.6.2020

Lapset puheeksi-
lokikirja perheille vastaanotto- ja
maahanmuuttopalveluissa

LAPSET PUHEEKSI -MENETELMÄN KULKU VASTAANOTTO- JA MAAHANMUUTTOPALVELUISSA

Liite työntekijöille

LP-menetelmä toteutetaan lähtökohtaisesti kahden LP –keskustelun ja tarvittaessa LP –neuvopidon avulla. Menetelmän toteuttamiselle on kaksi vaihtoehtoa.

VAIHTOEHDOS A jaetaan keskustelu perheen ja lasten arjesta kahteen tapaamiseen, joista jälkimmäisessä tehdään myös toimintasuunnitelma. Näin arkielämän pohtimiselle ja erityisesti menetelmän vaikuttavuudelle tärkeälle toimintasuunnitelmalle jää enemmän aikaa, samoin kuin mahdollisen Neuvonpidon suunnittelulle. **Jälkimmäisen tapaamisen tulisi tapahtua pian ensimmäisen jälkeen, esimerkiksi viikon sisällä, jotta keskustelun prosessi jatkuisi ilman katkoa.** Prosessin jatkumista tapaamisten välillä vahvistaa myös vanhemmille annettava kotitehtävä. Jos tapaamisten väli jää pitemmäksi ja jos ensimmäisessä tapaamisessa on noussut esille asioita, jotka vaativat välitöntä toimintaa, voidaan näitä koskeva toiminta suunnitella jo tässä vaiheessa.

VAIHTOEHDOS B käydään **sekä** keskustelu arjesta, **että** tehdään toimintasuunnitelma ensimmäisessä tapaamisessa. **Toisessa tapaamisessa** tilanne päivitetään, arvioidaan toimintasuunnitelman toteutumista ja vaikutuksia. Vanhemmat voivat halutessaan puhua myös jostain toisesta lapsesta. Tarvittaessa tehdään uusi toimintasuunnitelma tai suunnitellaan Neuvonpito. Toinen tapaaminen voidaan järjestää **esim. kolmen-neljän viikon kuluttua ensimmäisestä, jotta kokemusta toimintasuunnitelmasta ehtisi kertyä.** Seuranta-aika riippuu kuitenkin perheen tarpeesta.

Seuraavassa käydään lyhyesti läpi LP –menetelmän kulku ja sisältö

KUTSU OSALLISTUA

1. Menetelmän tarkoitus, kokonaisuus ja toteutus
2. Vanhempien suostumus
3. Omakieliset materiaalit vanhemmille, kun se on mahdollista
 - i) Oman lapsen ikäkausisivut
 - ii) Lokikirjan asianmukaiset liitteet
 - iii) Nettisivun osoite (www.mieli.fi; <https://mieli.fi/en/let's-talk-about-children-lt> ja
 - iv) Miten autan lastani ja Miten huolehdin lapsistani –opaskirjasten nettiosoitteet tilanteen mukaan (...). Nämä ovat suomeksi, ruotsiksi, arabiaksi ja ranskaksi ja englanniksi.

VAIHTOEHTO A

1. Ensimmäinen LP -keskustelu

- a. Keskustelu lapsen arkipäivästä ja elämäntilanteesta, vahvuudet ja haavoittuvuudet
 - i. Keskustelu yhteisestä ymmärryksestä ja toiminnasta
 - ii. Käytetään opaskirjasten Miten autan lastani ja/tai Miten huolehdin lapsistani kuvia apuna. Opaskirjaset esitellään tilanteen mukaan
- b. Kotitehtävä
- c. Tapaamisen lopetus

2. Toinen LP -keskustelu

- a. Perheen kuulumiset
- b. Keskustelu kotitehtävästä ja yhteisestä ymmärryksestä ja toiminnasta
- c. Jatkuu:
 - i. Keskustelu lapsen arkipäivästä ja elämäntilanteesta
 - ii. Keskustelu yhteisestä ymmärryksestä ja toiminnasta
- d. Toimintasuunnitelma
- e. Neuvonpidon suunnittelu tarvittaessa
- f. Lopetus

3. LP -neuvonpito

- a. Keskustelu ja toiminnasta päättäminen
- b. Muistion antaminen osallistujille
- c. Seurannasta sopiminen

VAIHTOEHTO B

1. Ensimmäinen LP -keskustelu

- a. Keskustelu lapsen arkipäivästä ja elämäntilanteesta, vahvuudet ja haavoittuvuudet
 - i. Keskustelu yhteisestä ymmärryksestä ja toiminnasta
 - ii. Käytetään opaskirjasten Miten autan lastani ja/tai Miten huolehdin lapsistani kuvia apuna. Opaskirjaset esitellään tilanteen mukaan
- b. Toimintasuunnitelma
- c. Neuvonpidon suunnittelu tarvittaessa
- d. Tapaamisen lopetus

2. Toinen LP -keskustelu (tai suunniteltu Neuvonpito, kohta 6.)

- a. Perheen kuulumiset
- b. Vanhempien tarpeiden mukaan keskustelua muista lapsista
- c. Toimintasuunnitelman seuranta
- d. Mahdollinen uusi toimintasuunnitelma tai Neuvonpidon suunnittelu
- e. Lopetus

3. LP -neuvonpito

- a. Keskustelu ja toiminnasta päättäminen
- b. Muistion antaminen osallistujille
- c. Seurannasta sopiminen

KIITOKSET!